

בית המדרש "תורת דוד"
ע"ש הגה"צ רבי דוד בר חן זצ"ל - רבה של שדרות,
והרבנית רות בר חן ע"ה

"תורת דוד"

השיעור השבועי

פרשת בשלח

תשפ"ו

(שנה ט', גליון מס' 423)

שיעורי הרב אליהו בר חן

e0527191965@gmail.com | 052-719-1965

פרשת בשלח - שובבי"ם התשפ"ו

"עצמות יוסף"

א. "ויקח משה את עצמות יוסף עמו, כי השבע השביע את בני ישראל, לאמר, פקד ופקד אלהים אתכם, והעליתם את עצמתי מזה אתכם", (שמות, יג' יט').

ב. על מאמר הכתוב ¹, "נבקהל להון, איש רע עין, ולא ידע כי חסר ובאנו", דרשו רבותינו ז"ל ²:

"נבקהל להון, איש רע עין' - זה עפרון,

שהכניס עין רע, בממונו של צדיק.

ולא ידע כי חסר ובאנו' - שחסרתו התורה וא"ו,

הדא הוא דכתיב ³, 'וישמע אברהם אל עפרון, וישקל אברהם לעפרון' - עפרון כתיב חסר וא"ו" ⁴.

ובביאור ה"עין הרע", שהכניס עפרון החיתי לאברהם אע"ה, כתב ה"עץ יוסף":

דהנה, על אברהם אע"ה, נאמר ⁵, "ואברהם כבד מאד, במקנה בכסף ובזהב",

¹ משלי, כח' - כב'.

² בראשית רבה, פרשה נח, ז'.

³ בראשית, כג' - טז'.

⁴ עיין מה שכתב בזה ה"שפתי חכמים" (בראשית, כג' - טז', אות ק'):

"ואף על גב, ד-יעקב ו-אהרן, גם כן חסרים וי"ו?

מכל מקום, הואיל ו-עפרון מלא הוא בכל הפרשה,

אלא, זה חסר בלבד, אתי למדרש!

אבל, יעקב ו-אהרן, בכל מקום חסרים הם, ובמקום שהם מלאים - למדרש אתא".

⁵ בראשית, יג' - ב'.

ומשכך, עפרון החיתי, חמד את ממונו של אברהם אע"ה, לקחתו לעצמו,

והוא הוא, עניין "עין הרע" שהיה בו.

וכבר נתקשו רבותינו זיע"א ⁶ :

וכי מה בכך, שחיסרה התורה הקדושה מ-עפרון את האות ו'?

וכי הוא הרגיש בזה, שנתחסרה ממנו אות זו?

ויעויין עוד, במה שכתב רבינו "בעל הטורים" זיע"א ⁷ :

" 'לְעֶפְרָן' - חסר, בגימטריא 'עין רע' ⁸ .

'עֶפְרָן' - עולה ת', כנגד ארבע מאות שקלים שלקח במערה".

ובביאור סוד מניין "ארבע מאות", כתב רבינו הרי"ח הטוב זיע"א ⁹ , בהקדמתו להלכות על פרשתן :

"אמרו רבותינו ז"ל ^{10 11} , 'חייב אדם לברך מאה ברכות בכל יום'.

וזו היא תקנת דוד הע"ה, על ידי מעשה שהיה,

שהיו מתים בכל יום מאה נפשות מישראל, ולא היו יודעים על מה ועל מה היו מתים,

עד שחקר, והבין ברוח הקודש,

⁶ כן התקשה גאון עוזינו - הרב חיד"א זיע"א, בספרו הקדוש "חומת אנך" (בפרשת "חיי שרה", אות ג'), ובספרו הקדוש "פני דוד" (בפרשת "חיי שרה", אות כד').

וכן התקשה רבינו ה"כלי יקר" זיע"א.

⁷ בראשית, כג' - טז'.

⁸ היינו:

"עפרן" בכתיב חסר, עולה בגימטריא למניין 400,

וכמו כן, המילים "עין רע", עולים בגימטריא למניין זה.

⁹ בספרו הקדוש "בן איש חי".

¹⁰ מנחות, מג' ע"ב.

¹¹ וכן נפסק להלכה בטור ובשו"ע (או"ח, סימן מו', סעיף ג').

ותיקן לברך מאה ברכות בכל יום, וסר המוות ¹².

ורמז לדבר ¹³, 'ונאם הנגבר הקס על' - בגימטריא מאה ¹⁴.

ואמרו רבותינו ז"ל ¹⁵ -

סָמַךְ לַמָּאָה בְּרֻכּוֹת מִן הַתּוֹרָה, בַּפְּסוּק ¹⁶, 'וְעַתָּה יִשְׂרָאֵל, מָה ה' אֱלֹהֶיךָ שָׂאֵל
מִעֲמָךְ, כִּי אִם לִירְאָה אֶת ה' ,

אל תקרי 'מה', אלא מאה.

והן הן מאה ברכות, שהם ליראה את ה' ולאהבה אותו, ולזכרו תמיד, על ידי
המאה ברכות שמברך בכל יום.

ונראה לי בסייעתא דשמיא, הטעם שהועיל תיקון ק' ברכות, להכניע הסטרא
אחרא - דרגא דמותא, וסר המוות -

כי ידוע, דבסטרא אחרא, יש ת' כוחות,

בסוד ¹⁷, 'וַיִּשְׁבּוּ הַמַּלְאָכִים אֶל יַעֲקֹב, לֵאמֹר, בָּאֲנֹנוּ אֶל אַחִיךָ אֶל עֲשׂוֹ, וְגַם הִלְךְ
לְקִרְאָתְךָ, וְאַרְבַּע מֵאוֹת אִישׁ עִמּוֹ.

והם מספר 'רע עין' ¹⁸ ...

והנה, במאה ברכות, יש מאה אזכרות ¹⁹,

¹² במדבר רבה, פרשה יח', כא'.

¹³ שמואל ב', כג' - א'.

¹⁴ כן הוא במדרש הנ"ל.

¹⁵ כך הוא ביאור הגמרא, על פי שיטת רש"י הקדוש (מנחות, מג' ע"ב. ד"ה "מה ה' א-להיך").

¹⁶ דברים, י' - יב'.

¹⁷ בראשית, לב' - ז'.

¹⁸ העולים בגימטריא למניין ארבע מאות.

¹⁹ היינו:

בכל ברכה, יש פעם אחד שם הוי"ה ברוך הוא,

וממילא, במאה ברכות, יש מאה פעמים שם הוי"ה ברוך הוא.

וכל אזכרה, יש ארבע אותיות, הרי ת' אותיות²⁰.

לכך, במאה ברכות, בְּטֵל המוות של מאה אנשים, שכל גוף אחד מהם בנוי בארבע יסודות²¹, שהם ת' יסודות אנשים - שהיו מתים בכל יום,

שזה נמשך, מן ת' כוחות סטרא אחרא, הרמוזים באות ת' של 'מות'."

עוד מצינו בעניין זה, לדבריו של רבינו בחיי זיע"א, על מאמר הכתוב בפרשת "לך לך"²², "וַיֹּאמֶר לְאַבְרָם, יְדַע תְּדַע כִּי גֵר יִהְיֶה זְרַעְךָ בְּאֶרֶץ לֹא לָהֶם, וְעֲבָדוּם, וְעָנִי אֲתָם אַרְבַּע מֵאוֹת שָׁנָה":

"טעם המספר הזה בגלות מצרים, לא נודע ...

אמנם, אם תדקדק, תמצא -

כי המספר הזה, נזכר ברוב המקומות אצל 'עין הרע',

כי 'עין רע', מספרו ארבע מאות,

ואות תי"ו, תכלית כל האותיות,

וכן 'עין הרע', מְכַלָּה הכל.

ולפי שְׁנִתּוּסָף באברהם אות ה"א, שהיא מידת הדין,

לכך שלטה בו 'עין הרע', שהוא מכח הדין,

שנגזר על זרעו להשתעבד ארבע מאות שנה, כמספר 'עין הרע', לפי ששלטה בו עינו של שטן.

וזהו שאמר 'יְדַע תְּדַע כִּי גֵר יִהְיֶה זְרַעְךָ' -

²⁰ היינו:

בכל שם הוי"ה ברוך הוא, יש ד' אותיות,

וממילא, במאה ברכות, יש ד' מאות תיבות משם הוי"ה ברוך הוא.

²¹ היינו:

ד' יסודות, של עפר - מים - אש - רוח.

²² בראשית, טו' - יג'.

כלומר, 'זרעך' הנולד מבין שתי ההי"ן²³, שהם מידת הדין, ושלטה בו 'עין הרע', שהוא מכח הדין,

לכך, 'ועבדום, וענו אתם ארבע מאות שנה'.

וכן תמצא בעפרון החתי, שהיה לו 'עין הרע',

וכן 'עפרן', בגימטריא 'עין רע'²⁴, כמו שהזכיר ארבע מאות²⁵.

וכן תמצא בעשו, המתפרנס ממידתו של יצחק שהוא מידת הדין, שהיה לו 'עין רע',

ודרשו חז"ל²⁶, 'וְרוּחַ תְּשִׁימוּ בֵּין עֶדְרָ וּבֵין עֶדְרָ'²⁷ -

'למה אמר יעקב כן?

כדי להשפיע עינו של אותו רשע',

וכתוב בו²⁸, 'וְאַרְבַּע מֵאוֹת אִישׁ עִמּוֹ'.

²³ היינו:

אות י', של שרי,

התחלקה ל-ב' אותיות ה',

אחת נתנה לה, ונקרא שרה,

ואחת נתנה ל-אברם, ונקרא אברהם.

²⁴ היינו:

מילת "עפרן", עולה בגימטריא למניין 400,

וכמו כן, מילת "עין רע", עולה בגימטריא למניין 400.

²⁵ היינו:

במה שאמר עפרון החיתי לאברהם אע"ה (בראשית, כג' - טו'), "אֲדֹנִי שְׁמַעְנִי, אֶרֶץ אַרְבַּע מֵאוֹת שְׁקָל כֶּסֶף בִּינִי וּבִינְךָ מֵהָ הוּא, וְאֵת מִתְךָ קִבֵּר".

²⁶ בראשית רבה, פרשה עו', ח'.

²⁷ בראשית, לב' - ז'.

²⁸ בראשית, לב' - ז'.

ומצאתי בבראשית רבה ²⁹ , 'וַאֲלוֹ עֵינֵינוּ, כְּעֵינֵי אִנְשָׁא בְּקֶרְנָא דָּא' -
 'זו מלכות אדום הרשעה, שהיא מכנסת עין הרע בממונו של אדם'."
 ועל פי הקדמה זו, יעויין בדברי רבינו ה"כלי יקר" זיע"א בביאור על דברי "בעל
 הטורים" הנ"ל:
 "ותדע עוד, כי 'רע עין', עולה למספר ד' מאות,
 על כן, מצינו בארבע מקומות, מספר ד' מאות, אצל בעל 'עין רע' -
 א. בעפרון, שהיה 'רע עין', על כן לקח ד' מאות שקל כסף.
 ב. אצל אַחִי יוסף, שהיה עינם רעה, באחיהם יוסף הצדיק, ונתקנאו בו עבור כתונת
 הפסים שעליו,
 על ידי כן, נתגלגל הדבר וירדו למצרים, והיו ד' מאות שנה, בגירות ועינוי ועבדות.
 ג. אצל עשיו, שרעה עינו באחיו יעקב, ונתקנא בו על הברכות אשר ברכו אביו,
 כי על כן אמר יעקב ³⁰ , 'וַיִּרְחַח תְּשִׁימוּ בֵּין עֶדְרָ וּבֵין עֶדְרָ', כדי למלאות עינו של
 אותו רשע,
 על כן בא עשיו ³¹ , 'וַאֲרַבַּע מֵאוֹת אִישׁ עָמוּ'.
 ד. נבל הכרמלי, היה איש פילי ורע עין, כנודע,
 על כן, בא עליו דוד, עם ארבע מאות איש ³² , לשלם לו כמידתו".
 ובביאור הקושיא דלעיל - מה אכפת לו לעפרון במה שנכתב חסר האות ו', כתב
 רבינו ה"כלי יקר" זיע"א ³³ :
 "וטעמו של דבר -

²⁹ פרשה עו', ו'.

³⁰ בראשית, לב' - יז'.

³¹ בראשית, לב' - ז'.

³² שמואל א', כה' - יג'.

³³ בראשית, כג' - טז'.

לפי שאמרו רבותינו ז"ל³⁴, 'כל הנותן פרוטה לעני, מתברך בשש ברכות'³⁵ וכו',
וכל מי שרעה עינו באחיו האביון, ואינו נותן לו כלום, אינו מתברך בשש ברכות
אלו.

על כן, חסרה וי"ו ד-עפ"ן,

כי מצד שהיה 'רע עין', חסרו ממנו ששה ברכות אלו.

ורבותינו ז"ל אמרו³⁶ -

'אין נותנין כוס של ברכה, כי אם לטוב עין,

שנאמר³⁷, 'טוב עין הוא יברך',

אל תקרי 'יבורך', אלא 'יברך'.

ומכל מקום, מראה שניהם אמת, רצוני לומר הקרי והכתיב -

כי מי שהוא טוב עין, מברך לאחרים בעין יפה,

³⁴ בבא בתרא, ט' ע"ב.

³⁵ שם בגמרא:

"הנותן פרוטה לעני, מתברך בשש ברכות,

דכתיב (ישעיה, נח' - ז'), 'הלוא פרס לרעב לחמך, ועניים מרודים תביא בית, כי תראה ערם וכסיתו'.

וכתיב (ישעיה, נח' - ח'), {היינו: על עושה כל צדקות אלו, נאמר} -

א. 'אז יבקע כשחר אורך',

ב. 'וארכתך מהרה תצמח',

ג. 'והלך לפניך צדקך',

ד. 'כבוד ה' יאסף',

וכתיב (ישעיה, נח' - ט') -

ה. 'אז תקרא וה' יענה',

ו. 'תשוע ויאמר הנני'."

³⁶ סוטה, לח' ע"ב.

³⁷ משלי, כב' - ט'.

על כן, יבורך גם הוא, בשש ברכות, כהוראת וי"ו של יבורך, כי הוא כתיב מלא".
והיינו:

שהחיסרון שנתחסר עפ"ן, בכך שהאות ו' נתחסרה משמו,
הוא עניין ה-ו' ברכות הנ"ל.

ועוד מצינו, בביאור קושיא זו, לדברי גאון עוזינו - הרב חיד"א זיע"א ^{38 39}:

"ואפשר, ד-מי שהוא רע עין, מתקצרים חיו!"

כדמצינו ב-נבל ⁴⁰, שמתוך שהיה פילי נתחייב מיתה, שמתוך כך בא לזלול בדוד
הע"ה ובעבדיו, ויגפהו ה'.

וגם כתבו ז"ל ⁴¹, דלהיות ישראל צרי עין, נשתעבדו במצרים, וכמה הרגו מהם.

וכלפי ⁴², ד-ר'דף צדקה וחסד, ימצא חיים ⁴³, המעלים עיניו מן הצדקה - כאילו
עובד עבודה זרה ⁴⁴, ואינו חי לאורך ימים.

גם נודע, מה שכתב ב-יזוהר הקדוש ⁴⁵, על פסוק ⁴⁶, 'ונתתם לי אות אמת' -

³⁸ בספרו הקדוש "פני דוד" (בפרשת "חיי שרה", אות כד').

³⁹ ועיין עוד בספרו הקדוש "חומת אנך" (בפרשת "חיי שרה", אותיות ג' ו-ו').

⁴⁰ שמואל א', פרק כה'.

⁴¹ יעויין מה שכתב בזה רש"י הקדוש (שמות, ב' - יד'), על מאמר הכתוב, "ויאמר, מי שמך לאיש שר ושפט
עלינו, הלקהגני אתה אמר - כאשר הרגת את המצרי, ויירא משה, ויאמר, אכן נודע הדבר":

"אכן נודע הדבר" ... ומדרשו, נודע לי הדבר שהייתי תמה עליו, מה חטאו ישראל מכל שבעים אומות
להיות נרדים בעבודת פרך,

אבל, רואה אני, שהם ראויים לכך!".

⁴² היינו:

ומכיוון.

⁴³ משלי, כא' - כא'.

⁴⁴ לשון זה, הובא בתוספתא למסכת "פאה" (פ"ד ה"כ).

ובתלמוד בבלי (כתובות, סח' ע"א. בבא בתרא, י' ע"א), בלשון "עבודת כוכבים".

סימנא דחיי היא בעצאת מנייהו, ואות ו' סימנא דחיי, עיין שם באורך ⁴⁷ ".

ולפי זה, ביאר רבינו זיע"א:

דהנה, עפרון החיתי, היה אדם "נבל",

והנה, לעיל, הובאה דרשת רבותינו ז"ל ⁴⁸, על מאמר הכתוב ⁴⁹, "נִבְהֵל לַהוֹן, אִישׁ רָע עֵין, וְלֹא יָדַע כִּי חָסֵר יְבִאָנוּ", שהוא בעניין "עפרון החיתי",

והנה, האותיות של מילת "נבל", הינם גם האותיות של מילת "נבלה".

וכבר למדנו "בעל הטורים" זיע"א ⁵⁰, שמילת "עפרן" בכתוב חסר, עולה במניינה לגימטריא של "רע עין".

ואם כן, כאשר היה עפרון "רע עין", נגרע ממנו האות ו', אשר מסמלת את "אות החיים",

⁴⁵ חלק א', דף רמא' ע"ב.

⁴⁶ יהושע, ב' - יב'.

⁴⁷ זה לשון ה"זוהר הקדוש" זיע"א:

"אלא הכי אוליפנא, היא בעצאת סימנא דחיי, דכתיב (יהושע, ב' - יב'), 'והחיתם את אבי' וגו',

ואמרה, סימנא דחיי לא שרייא, אלא באות אמת.

ומאי איהו 'אות אמת' (יהושע, ב' - יב')?

דא את ו', בגין דביה שריין חיון".

ותרגום דבריו הקדושים:

אלא כך למדנו, היא רצתה סימן חיים, שכתוב (יהושע, ב' - יב'), 'והחיתם את אבי' וגו',

ואמרה, סימן חיים אינו שורה, אלא באות אמת.

ומהי 'אות אמת' (יהושע, ב' - יב')?

זו אות ו', משום שבו שריים חיים.

⁴⁸ בראשית רבה, פרשה נח, ז'.

⁴⁹ משלי, כח' - כב'.

⁵⁰ כאשר הובא לעיל.

ועל ידי כך, שלטה בו המיתה, ונעשה ל-"נבלה".

ג. עניין מעלת "עין טובה ועין רעה", מצינו בעת בריאת העולם, אצל קין והבל. וכדלהלן:

קין, היה בעל "עין רעה", וכפי שמצינו בדברי רבותינו ז"ל, שהביא קורבן לכבוד הבורא ית"ש, מן הפסולת של תבואתו.⁵¹

ברם, אחיו הבל, היה בעל עין טובה, וכפי שהעידה התורה הקדושה⁵², "וְהָבֵל הָבִיא גַם הוּא, מִבְּכֹרוֹת צֹאנוּ וּמִחֻלְבָּהּ, וַיִּשַׁע יְהוָה אֶל הָבֵל וְאֶל מִנְחָתוֹ".

ולא זו בלבד, אלא, שעינו הרעה של קין, הביאתו להרוג את אחיו הבל, כאשר הוא ראה שאין הקדוש ברוך הוא חפץ בקורבנו, אלא רק בקורבנו של אחיו הבל.

והנה, כתב רבינו האר"י הקדוש זיע"א⁵³:

"קין - הוא זוהמת הנחש, וְהָבֵל - הוא מסטרא דאדם.

פירוש הדברים הם כך -

כי על ידי חטאו של אדם הראשון, נתערב טוב ברע, ויצאו קין והבל, שניהם מורכבים מטוב ורע,

אלא, שקין רובו רע מזוהמת הנחש, והבל רובו טוב מצד אדם - ומיעוטו רע מצד הנחש.

אבל, חלק קין הטוב, הוא דבר גדול במאוד מאד,

לסיבה שהיה בכור, ולקח הבכורה של חלק הטוב...

ואחר כך כשיצאו יעקב ועשו, היו בסוד הבל וקין,

וכשנולדו, נולד יעקב⁵⁴, 'וַיִּזְדּוּ אֶחָדָת בְּעֵקֶב עֵשָׂו', הוא אותו חלק הטוב של הבכורה, שלקח עשו, שהיה הטוב של קין שנתערב עם הרע".

⁵¹ בראשית רבה, פרשה כב', ה'.

⁵² בראשית, ד' - ד'.

⁵³ בספרו הקדוש "שער הגלגולים", הקדמה לח'.

והנה, בדמיון, ובהקבלת הדברים, שבין קין להבל, כתב הגה"ק בעל "שם משמואל" זיע"א ⁵⁵ :

א. **בסיבת הדבר שהכין יעקב אע"ה נזיד עדשים, וכמאמר הכתוב ⁵⁶, "וַיֵּזֶד יַעֲקֹב נֶזִיד, וַיָּבֹא עֲשׂוֹ מִן הַשָּׂדֶה, וְהוּא עֵיף",**

ידוע ומפורסם הדבר, שבו ביום נסתלק אברהם אע"ה מן העולם, וכפי שכתב רש"י הקדוש ⁵⁷ :

"ואותו היום מת אברהם, שלא יראה את עשיו בן בנו יוצא לתרבות רעה, ואין זה שיבה טובה שהבטיחו הקדוש ברוך הוא.

לפיכך, קיצר הקדוש ברוך הוא, ה' שנים משנותיו,

ש-יצחק חי קפ' שנה, וזה קעה'.

ובישל יעקב עדשים, להברות את האבל.

ולמה עדשים?

שדומות לגלגל, שהאבילות גלגל חוזר בעולם".

והנה, באותה העת, עבר אותו רשע ה' עבירות, וכמבואר בגמרא ⁵⁸ :

"אמר רבי יוחנן, חמש עבירות, עבר אותו רשע באותו היום -

בא על נערה המאורסה, והרג את הנפש, וכפר בעיקר, וכפר בתחיית המתים, ושט את הבכורה ⁵⁹."

וכן הוא, במדרש רבה ⁶⁰ :

⁵⁴ בראשית, כה' - כו'.

⁵⁵ "פרשת יתרו", שנת תרעג'.

⁵⁶ בראשית, כה' - כט'.

⁵⁷ בראשית, כה' - ל', ד"ה "מן האדום האדום".

⁵⁸ בבא בתרא, טז' ע"ב.

⁵⁹ לשון ביזוי, שביזה את הבכורה.

⁶⁰ בראשית, פרשה סג', יא'.

"אמר לו, מה טיבו של נזיד זה?

אמר לו, שמת אותו זקן.

אמר, באותו הזקן פגעה מדת הדין?

אמר לו, הן.

אמר, אם כן, לא מתן שכר ולא תחית המתים.

ורוח הקדש צונחת ⁶¹ -

'אל תבכו למת ואל תגדו לו', זה אברהם,

'בכו בכו להלד' ⁶², זה יעקב.

ב. והנהגה זו, למד עשיו מקין,

שכן, כאשר שעה הקדוש ברוך הוא להבל ולמנחתו, ואילו לקין ולמנחתו לא שעה,

מיד ⁶³, "ויהי בהיותם בשדה, ויקם קין אל הבל אחיו ויהרגהו".

ומצינו בזה, בתרגום ירושלמי, ובתרגום התנא הקדוש - יונתן בן עוזיאל:

"עני קין ואמר להבל אחי -

לית דין ולית דיין, ולית עלם אוחרון, ולא למתן אגר טב לצדיקא, ולא לאתפרע מן

רשיעא, ולא ברחמין איתברי עלמא, ולא ברחמין הוא מדבר,

מן בגלל מה איתקבל קורבנך מינך ברעו, ומני לא אתקבל ברעוא" ⁶⁴.

⁶¹ ירמיה, כב' - י'.

⁶² ירמיה, כב' - יד'.

⁶³ בראשית, ד' - ח'.

⁶⁴ והיינו:

שבשעה שראה קין שהקדוש ברוך הוא לא שעה למנחתו,

כפר בעיקר, ואמר -

אין דין ואין דיין, ואין עולם הבא, ואין מתן שכר לצדיקים, ואין הקדוש ברוך הוא נפרע מן הרשעים, ולא

ברחמים נברא העולם, ולא ברחמים הוא נוהג.

והנה, כשם שהיו קין והבל שונים במהותם, האחד בעל "עין רעה" והשני בעל "עין טובה", כך היו גלגוליהם יעקב אע"ה ועשיו אחיו. וכדלהלן:

יעקב אע"ה, היה בעל "עין טובה", וכפי שאמר אל עשיו אחיו ⁶⁵, "קח נא את בְּרַכְתִּי אֲשֶׁר הִבָּאת לָךְ, כִּי חֲנֻנִי אֱלֹהִים, וְכִי יֵשׁ לִי כָל, וַיִּפְצֹר בּוֹ וַיִּקְח" ⁶⁶.

ולעומת זאת, עשיו, היה בעל "עין רעה", וכפי שאמר אל יעקב אע"ה ⁶⁷, "וַיֹּאמֶר עֵשָׂו, יֵשׁ לִי רֵב, אָחִי, יְהִי לָךְ אֲשֶׁר לָךְ" ⁶⁸.

והנה, כתב גאון עוזינו - הרב חיד"א זיע"א ⁶⁹, משם המהר"ם פאפירש זיע"א ⁷⁰, משם רבינו האר"י זיע"א:

שיוסף הצדיק ע"ה, היה אף הוא גלגול הבל.

ובמקום אחר ⁷¹, כתב רבינו זיע"א, רמז לדבר:

דהנה, **מילת "אלה"**, אשר נאמרה במאמר הכתוב ⁷², "אֵלֶּה תִּלְדוּת יַעֲקֹב, יוֹסֵף בֶּן שִׁבְעָה עָשָׂרָה שָׁנָה, הָיָה רָעָה אֶת אָחִיו בְּצָאן, וְהוּא נָעַר אֶת בְּנֵי בְלָהָה וְאֶת בְּנֵי זִלְפָּה נְשֵׁי אָבִיו, וַיָּבֵא יוֹסֵף אֶת דְּבָרָם רָעָה אֶל אֲבִיהֶם", **מרמזת על עניין הבל,**

שכן, מילת "אלה" עם הכולל, עולה בגימטריא למניין "הבל", אשר היה שייך אף אצל יעקב אע"ה ואף אצל יוסף הצדיק ע"ה.

וכל כך למה?

"מפני שקיבל הקדוש ברוך הוא את קורבנו, ואילו את שלי לא".

⁶⁵ בראשית, לג' - יא'.

⁶⁶ ויעוין בזה בפירוש ה"כלי יקר" וה"פנים יפות"

⁶⁷ בראשית, לג' - ט'.

⁶⁸ ועיין בפירוש רש"י הקדוש.

⁶⁹ בספרו הקדוש "ראש דוד", (פרשת "וישלח")

⁷⁰ בספרו הקדוש "טל אורות".

⁷¹ בספרו הקדוש "חומת אנך", (פרשת "וישב", אות ב').

⁷² בראשית, לז' - ב'.

והנה, כתב רבינו המהרר"ו זיע"א ⁷³ :

שאף משה רע"ה, היה גלגולו של הבל ^{74 75 76} .

והנה, עניין "טוב", השייכת אצל בעלי "עין טובה", מרומזת ב-ג' יסודי עולם, אשר היו גלגולים של הבל, וכל אחד ואחד מהם השפיע מטובתו לזולתו. וכדלהלן:

א. אצל יוסף הצדיק ע"ה, מצינו את עניין "טוב", באשר נמכר לעבד בגיל "טוב" שנים ⁷⁷ .

והנה, את מאמר הכתוב בפרשת "מקץ" ⁷⁸ , "נַעֲשֶׂה פְּרָעָה, וְנִפְקֹד פְּקָדִים עַל הָאָרֶץ, וְחָמַשׁ אֶת אֶרֶץ מִצְרַיִם בְּשִׁבְעַת שָׁנִי הַשְּׁבַע", תירגם אונקלוס:

"נַעֲבֹד פְּרָעָה, וְיִמְנִי מִהִימָנִין עַל אֶרֶץ, וְיִזְרֹז יֵת אֶרֶץ דְּמִצְרַיִם בְּשִׁבְעַת שָׁנִי שׁוֹבְעָא".

ופירוש המילים "וימני מהימנין", הינו, ימנה אנשים נאמנים,

והיינו, "איש נאמן" השומר על אות ברית קודש, כיוסף הצדיק ע"ה.

ב. אצל יעקב אע"ה, מצינו את עניין "טוב", באשר היתה ישיבתו בארץ מצרים "טוב" שנים ⁷⁹ .

⁷³ "שער הגלגולים", הקדמה לו'.

"שער הפסוקים", בראשית, דרוש ד'.

⁷⁴ יעויין ב"זוהר הקדוש" (פרשת "בראשית", דף כח' ע"ב).

⁷⁵ וראה גם בספר "עשרה מאמרות" להרמ"ע זיע"א מפאנו (מאמר חקור דין, פ"ד):

שרמז בתיבת משה, ראשי תיבות: משה, שת, הבל.

⁷⁶ בספר הקדוש "סדורו של שבת" (שורש ו', ענף ג', אות יד'), להגה"ק רבינו חיים זיע"א מטשרנוביץ:

הביא מהאר"י ז"ל, שבמשה רע"ה היו הניצוצות הרעים של הבל ותיקנם.

⁷⁷ בראשית, לז' - ב'.

⁷⁸ בראשית, מא' - לד'.

⁷⁹ בראשית, מז' - כח'.

והנה, בעניינו של יעקב אע"ה, מצינו למאמר רבי יוסי בן חנינא ⁸⁰:

"שְׁתֵּי שָׁנִים עָשָׂה הָרָעָב, שְׁפִיּוֹן שָׁרֵד יַעֲקֹב אָבִינוּ לְשָׁם, עָלָה הָרָעָב".

ג. אצל משה רע"ה, מצינו את עניין "טוב", באשר נולד כשהוא "טוב" ⁸¹, ונתמלא הבית כולו אורה בהיותו מהול ⁸².

והנה, בעניינו של משה רע"ה, מצינו למאמר רבי יוסי ברבי יהודה ⁸³:

"שלושה פרנסים טובים עמדו לישראל, אלו הן: משה, ואהרן, ומרים,

ושלוש מתנות טובות ניתנו על ידם, ואלו הן: באר, וענן, ומן".

והנה, פרעה הרשע, שהיה בעל "עין רעה", בבחינת "אֲשֶׁר לֹא יָדַע אֶת יוֹסֵף" ⁸⁴, היה אף הוא גלגול קין,

וכפי שכתב הגה"ק רבינו מרדכי הכהן זיע"א ⁸⁵, והביאו גאון עוזינו - הרב חיד"א זיע"א, בכמה וכמה מקומות מספריו ⁸⁶.

ד. במסכת סוטה ⁸⁷, מצינו לדברי רב יהודה משמו של רב:

"מפני מה נקרא יוסף 'עצמות' בחייו ⁸⁸ ?

⁸⁰ בראשית רבה, פרשה פט', ט'.

⁸¹ שמות, ב' - ב'.

⁸² סוטה, יב' ע"א.

⁸³ תענית, ט' ע"א.

⁸⁴ שמות, א' - ח'.

⁸⁵ בספרו הקדוש "שפתי כהן", (פרשת "בראשית").

⁸⁶ "חומת אנך", (פרשת "בא", אות א').

"כסא דוד", (דרוש יא').

"נחל קדומים", (פרשת "בא", אות ו').

"מדבר קדמות", (מערכת פ', אות ב').

"דבש לפי", (מערכת ק', אות לג').

⁸⁷ יג' ע"ב.

מפני שלא מיחה בכבוד אביו,
דקאמרי ליה ⁸⁹, 'עבדך אבינו', ולא אמר להו ולא מידי ⁹⁰ ".
ויעויין בזה במה שכתב המהרש"א זיע"א, בחידושי אגדות:
דהנה, אמרו רבותינו ז"ל ⁹¹, ג' שותפין באדם,
ומאביו, נבראו העצמות,
ולפיכך, נתבזה, שיקרא עצמות, בחייו, בכך שכביכול לא היה לו אלא רק את
החלק של אביו - דהיינו עצמות.
ויעויין בזה, בדברי רבינו הרי"ח הטוב זיע"א ⁹²:
"עין מהרש"א ז"ל, ועדיין הדבר אינו מובן -
כי הוא אמר על עצמו עצמות בחייו, שציווה 'והעלתם את עצמתי' ⁹³, ודוחק לומר
שאמר כן לבזות עצמו?
ונראה לי בסייעתא דשמיא, העניין לשבח -
כיוון דלא מיחה בכבוד אביו, אפשר שיבוא אדם לחשוב - מה שלא מיחה בשביל
שלא היה נחשב בעיניו כבוד אביו, חס ושלוס,

⁸⁸ היינו:

כמו שאמר יוסף הצדיק ע"ה, על עצמו (בראשית, נ' - כה'), "וישב יוסף את בני ישראל, לאמר, פקד
יפקד אלהים אתכם, והעלתם את עצמתי מזה".

⁸⁹ בראשית, מד' - לא'.

⁹⁰ היינו:

מכיוון שהשבטים הקדושים, הזכירו את שמו של יעקב אע"ה, בשם "עבדך", והוא לא מיחה בהם כלל
ועיקר,

לפיכך, הוא נענש, שהוא הזכר בשם "עצמות" עוד בחייו.

⁹¹ קידושין, ל" ע"ב.

⁹² בספרו הקדוש "בן יהוידע", שם.

⁹³ בראשית, נ' - כה'.

ובאמת, זה אינו, דיקר בעיניו כבוד אביו עד מאוד,
ומה שלא מיחה, כדי שלא ירגישו השבטים שהוא יוסף, ובפרט דהווה כמה
דברים מוכיחין שהוא יוסף,
דאם היה מוחה בהם, שלא יאמרו 'עבדך', היו מכירין,
לכן, כדי שלא יהיה נחשד מה שלא מיחה בשביל דאין נחשב בעיניו כבוד, לכך
עשה לו יקר וכבוד גדול, שקרא 'עצמות' על שם חלקו של אביו,
להראות דכבוד אביו הוא יקר אצלו, שקרא עצמו על חלק אביו, שהוא עצמות.
והנה, מלבד טעם הש"ס, נראה לי בדרך פשוט -
שקרא 'עצמות', להורות שאין לו קנאה, כדי שירקבו עצמותיו,
אלא, ישארו עצמותיו קיימים גם אחר כמה שנים, ותקחו אותם עמכם.
ועל דרך האמת, נראה לי בסייעתא דשמיא טעם לזה -
על פי מה שכתב רבינו האר"י ז"ל: בגוף האדם, 'עור' כנגד עשיה, ו-'בשר', כנגד
יצירה, ו-'גידין' כנגד בריאה, ו-'עצמות' כנגד אצילות. עד כאן דבריו.
נמצא, המובחר שבגוף, הם העצמות, שהם כנגד אצילות,
לכן, קרא עצמו על שם המובחר שבגוף".

ה. כתב הגה"ק רבינו יהונתן אייבשיץ זיע"א⁹⁴ :

"אבל יובן, כי יש לדעת טיבה של חניטה, מה ביקשו מצרים בזה,
וכבר אמרתי דבר זה, וצריך להאי ענינא כעת, ונתחדש בו דבר.
ותדע -
כי ידעו מצרים, כל זמן שגוף קיים, הנפש דבקה בגוף ואינה נפרדת ממנו כדרך
הדביקות,
כי כל מה שדבק בסטרא אחרא תמיד, לא יפרד הדביקות,

⁹⁴ בספרו הקדוש "יערות דבש", (חלק ב', - דרוש ז').

ולכך, כל זמן שגוף קיים, הנפש דבקה בגוף,

וכאשר נתעכל הבשר, ונרקב הגוף, הנפש תשוב למקום המוכן לה.

וכל ענייני מצרים, היה לדרוש אל המתים, ולהתקשר עם נפשות המתים, כדי שיבואו ויגידו להם עתידות, כנודע בקרא.

ואם כן, חשבו, כשיירקב הגוף, תתפרד הנפש, ולא יהיה להם נקל לדרוש אל המתים במעשה קסמים וקטורת זרה שלהם, כי תרחיק במדבר מקום אשר הרגיעה לילי"ת.

ולכך, נתחכמו לחנוט לגוף המת, שיהיה קיום מבלי רקב וכליון,

ולכך, שבעים יום ימשחו אותו בשמן טוב המקיים הבשר, לבל תבוא בו תולעת ורקב, ומניחים אותו בחמה לייבש, עד שנעשה כל הגוף יבש כעצם ואבן, ומניחים אותו בתוך ארץ וחול, וגוף ההוא לא יקבל הפסד ורקבון כלל, כי על ידי שמן ויבשותו בחמה, נתקשה כעצם ואבן.

ועוד היום, קיימים הגופים שחנטו המצרים בשנים קדמוניות ההם, והוא הנקרא מומי"א שמביאים מארצות מצרים לכל ארצות, והגופות יבשות והם קשים כעצם, והם קיימים בכל אברים וגידים לא יחסרו בו דבר, והוא על ידי חניטה הנזכרת לעיל.

ואם כן, שהגוף היה קיים, אף נפש המת היה דבוקה בגוף, ובזה היו מקטירים לגוף ונפש, ועושים קסמים לדרוש אל המתים ולהתדבק בם.

וכבר העידו כותבי זכרונות ספרד 'פונטי דניסי', על ג'אהן ד'ע ש'לאדע -

שהלך למצרים, ובהיחבא הביא לספינה שלו אלפים פגרים החנוטים הנקראים מומי"א, להוליכן לספרד,

ובבואו באמצע הים, הנה הרוחות הדבקים בגופים התחילו לעשות רעש בספינה, והפכו הספינה לתוך הים,

וירדו כל העם אשר בקרבה כאבן במצולה, והוא ג'אהן, בקושי שניצל באונייה קטנה,

ולאחר הרבה סכנות בא לספרד, ויספר אשר קרהו.

ובזה תבין, דברי הגמרא בסוטה ⁹⁵, מפני מה נקרא 'עצמות יוסף' וכו' ⁹⁶ -
ולכאורה, אין לו הבנה, הא יוסף השביע שיעלוהו לאחר זמן רב בעת הפקידה,
וכבר יהיה גופו נרקב, ולא השביעם רק על עצמותיו שיעלוהו?
אבל, לפי הנזכר לעיל ניחא -
דהיה נחנט, כדכתיב ⁹⁷, 'וַיִּחַנְטוּ אֹתוֹ' - מצרים,
אם כן, היה גופו קיים, ולא נרקב בשרו כלל, ולא היה בו תולעה ורימה כלל.
ואם כן, למה נאמר 'עצמות יוסף' ⁹⁸, והלא היה כל הגוף?
ולכך משני, שהיה לעונש שלא מיחה וכו'.
והנה, יוסף וכל השבטים, הניחו לחנוט את יעקב כמנהג המצרים, ולא מחו במ
מבלי לילך בעקבותיהם,
הוא, כי גם בזה כיוונו, כי בקשו שתהיה נפש יעקב עדיין דבקה בגופו,
ועדיין משותפת עם בניו, ובכל צרתם לו צר, היותו קרוב ונמנה עם החיים, וזכותו
עם ישראל - היותו עדיין נפשו דבקה לגוף.
ולכך, בני עכברייא, לא שבקי למקבריה לרבי אלעזר ברבי שמעון, כדאמרינן
במסכת בבא מציעא, פרק שביעי ⁹⁹. עיין שם.
כי כל זמן שהגוף קיים אצלו, ולנפש דביקות בו, זכותו משותפת עמהם ומגינה
עליהם, כמבואר שם בגמרא.
ולכך, התחכמו השבטים, אם יכלה גופו של יעקב והנפש תשוב למקומה לצרור
חיים, לא תהיה משותפת זכותו עם ישראל ולא ישתתף בצערם,

⁹⁵ יג' ע"ב.

⁹⁶ שמות, יג' - יט'.

⁹⁷ בראשית, נ' - כו'.

⁹⁸ שמות, יג' - יט'.

⁹⁹ דף פד' ע"ב.

ולכן, הסכימו לחנוט אותו, שיהיה גופו קיים, ואף נפשו תהיה תמיד עמו בדביקות.

וזהו גם כן עניין הספד לכל תלמיד חכם וצדיק -

כי על ידי הספד, שעיקר התעוררות תשובה ועזיבת חטא ופשע, נפשות הצדיקים הנספדים נקשרות שם,

כי ינחתו מה שנתעורר על ידי תשובה, וטבע הטוב להתדבק בעניין הטוב,

ולכך, הצדיקים מתדבקים בעשות מצווה, אשר ינחתו בה בחייהם. כנודע בכתבי ויקרי שבח להאר"י ז"ל,

ולכך מספידים, כדי שתהיה נשמתם שם שרויה וקשורה בנו, ומשתתפים עמנו.

וזהו מאמרם ¹⁰⁰, 'אחים בהספדאי, דהתם קאימנא' -

שיש לו קישור על ידי הספד.

והנה, מה שנאמר, 'יעקב ומשה לא מתו' -

היא, הכוונה, שנפשם תמיד עמנו וחופפת אֶתָּנוּ, בכל מקום שיש מחנה, אף נפש יעקב עמם,

בקריעת ים סוף נאמר ¹⁰¹, 'וַיָּחַד יִשְׂרָאֵל' - סבא,

במתן תורה נאמר ¹⁰², 'וַיַּחֲדוּ שָׁם יִשְׂרָאֵל נֶגֶד הָהָר', ודרשינן, ישראל סבא,

וכן משה, בכל מקום שלומדים תורה משה משתתף, ולכך אמרו ¹⁰³, 'משה, שפיר קאמרת'.

ובזה יובנו דברי הגמרא ¹⁰⁴, דקאמר 'יעקב לא מת' -

¹⁰⁰ שבת, קנג' ע"א.

¹⁰¹ שמות, יד' - לא'.

¹⁰² שמות, יט' - ב'.

¹⁰³ שבת, קא' ע"ב.

¹⁰⁴ תענית, ה' ע"ב.

והיינו, כי הנפש תמיד אצלינו, ולא עלתה למעלה לרום חביון עוזו.

ועל זה פריך -

אם כן, בכדי חנטו חנטיא וספדו ספדיא?

דהכל הוא כמו שכתבתי, לקשור הנפש בגוף, ושיהיה חיבור לנו,

הלא אין צריך לזה לגבי יעקב, שבלאו הכי נפשו תמיד קשורה אצלינו, הואיל ולא מת.

ועל זה השיב -

כי מה שכתוב 'לא מת' ולא נפסק החיבור, לאו בכל זמנים שווים,

אם ישראל הם תופסים בעץ החיים, אז אף יעקב משתתף עמהם ושוכן אתם,

אבל אם נטו ישראל אחר הרע, ורגליהם יורדות מוות, אז נפרד יעקב ואין לו בהם חפץ, ולא נשא ארץ לשבת יחדיו הטמא והטהור,

ואם כן, כוונת השבטים היתה, אף שחלילה וחס יעזבו ישראל הטוב וילכו בשרירות לבבם, מכל מקום יהיה יעקב דבק, ולכך הוצרכו לחנוט, כנזכר לעיל.

וזהו מאמר הגמרא, 'מקרא אני דורש ... מה זרעו בחיים', פירוש -

כשזרעו תופסים בעץ החיים, והם נקראים חיים, אף יעקב בחיים,

אבל אם אין זרעו בחיים, כי רשעים בחייהם קרויים מתים¹⁰⁵, אף יעקב אינו חי כהנתבאר לעיל, אף יעקב נפרד ואינו בגדר חיים אצלם, ולכך הוצרכו לחנוט ולהספיד, ואתי שפיר.

ואם כן, כלל החניטה, להעמיד הגוף כדי שיהיה לנפש דביקות בו.

אבל, ידוע מה שאמרו ביבמות¹⁰⁶, 'אָגוֹרָה בְּאֶהָלָךְ עוֹלָמִים'¹⁰⁷, וכי אפשר לאדם להיות דר ב-ב' עולמות? אלא שיאמרו דבר שמועה משמו בזה העולם ושפתותיו וכו' -

¹⁰⁵ ברכות, יח' ע"ב.

¹⁰⁶ צו' ע"ב.

והיינו, להבין מכל מקום איך דר ב-ב' עולמות, אבל, כשאומרים דבר שמועה מפיו, אז נשמת צדיק מתלבשת שם בלומדים, ועומדת שם, ולכך, כשאומרים הלכה למשה מסיני, נשמת משה מתקשרת שם, כנזכר לעיל. ולכך, שפיר אמרין דדר ב-ב' עולמות, עולם הנצחי, ובזה העולם - בלומדים באומרים דבר שמועה מפיו, וגם מתלבשת בגוף בקבר, בהבלא דגרמי. ולכך אמרו ¹⁰⁸, 'שפתותיו דובבות בקבר', כי מתלבש בגוף בקבר. וזהו מאמר המדרש - טוב שם של תורה, שאומרים דבר הלכה משמו, ועל הטוב זו תורה יזכר שמו, משמן טוב, שנותנים על המת, זו חניטה, שהוא כדי לקיים הגוף, ותהיה לנפש דביקות וקיום בזה עולם. ושם טוב הנזכר לעיל, שאומרים דברי הלכה משמו, יותר טוב, ששפתותיו דובבות, ואם כן, הנפש שבה לגופו, ותהיה ממלאה, וגם נתדבקת בחיים, כדכתיב ¹⁰⁹, אַגֹּוֹרָה בְּאֶהְלֶךְ וכו', ואם כן, טוב שם טוב משמן טוב, ואתי שפיר". ועל פי דבריו הקדושים, נראה לומר: שמטעם כך, חנטו המצריים אף את גופו של יוסף הצדיק ע"ה, על פי בקשת השבטים הקדושים, בכדי שיהיה גופו שלם וקיים, וזכותו תעמוד להם.

¹⁰⁷ תהילים, סא' - ה'.

¹⁰⁸ צו' ע"ב.

¹⁰⁹ תהילים, סא' - ה'.

ו. על מאמר הכתוב בפרשתן¹¹⁰, "וַיִּקַּח מִשָּׁה אֶת עֲצָמוֹת יוֹסֵף עִמּוֹ, כִּי הִשְׁבִּעַ הִשְׁבִּיעַ אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, לֵאמֹר, פֶּקֶד פֶּקֶד אֱלֹהִים אֶתְכֶם, וְהַעֲלִיתֶם אֶת עֲצָמֹתַי מִזֶּה אֶתְכֶם", כתב הגה"ק רבינו אלימלך זיע"א מליז'ענסק¹¹¹:

"כי הנה רבותינו ז"ל אמרו בגמרא¹¹², 'וַיִּבֶא הַבִּיטָה לַעֲשׂוֹת מְלָאכָתוֹ'¹¹³ ... וחד אמר, לעשות צרכיו ממש נכנס, אלא שראה דמות דיוקנו של אביו וכו'.

והדבר תמוה -

הלא חוש השכל אינו כך, שכשאדם רוצה לעשות עבירה חס וחלילה, וכי יזכה להיות לו מדריגת הראיה כזה, הלא צריך לזה קדושה ופרישות גדול, ואיך שייך שאם הוא הלך חס וחלילה לעשות צרכיו - שיזכה לראייה כזאת לראות את אביו?

ועוד תמיהה גדולה -

וכי יוסף הצדיק יסוד עולם, שבזכותו אנו חיים וקיימים בגלות המר הזה, לומר עליו שחס וחלילה ירצה לעשות כזאת?

אלא, נראה שאמת הדבר כך הוא -

שאבות הקדושים, היו כל אחד ואחד על מדרגתו, כנודע, אברהם בחסד, יצחק בגבורה, יעקב בתפארת.

והנה, יעקב אבינו עליו השלום, היה עובד השם יתברך במידתו שהוא תפארת, וכל דבר שהיה רואה, או שומע, או עושה ואוכל, לקח ממנו התפארות להבורא ברוך הוא,

למשל: אם היה אוכל איזה דבר הטוב לחיך, חישב בדעתו, זה המאכל הוא נברא, ומי נתן טעם הטוב בזה המאכל, הלא הבורא ברוך הוא! ואם זה המאכל הוא כל

¹¹⁰ שמות, יג' - יט'.

¹¹¹ בספרו הקדוש "נועם אלימלך".

¹¹² סוטה, לו' ע"ב.

¹¹³ בראשית, לט' - יא'.

כך טוב טעם, הלא בוודאי שכל טוב הטעם הוא בבורא ברוך הוא יתברך שמו -
אין קץ ותכלית,
וכך הוא חושב בכל דבר!
ובזה הוא מובן הפסוק ¹¹⁴, 'וַיִּשָּׁק יַעֲקֹב לְרַחֵל', דהנה גם הוא תמוה, שיעקב אבינו
עליו השלום יעשה כזאת,
אלא, הפירוש הוא כך, כאשר כתבנו -
שכל דבר הטוב שראה יעקב אבינו עליו השלום, בא מכוח דבר ההוא אל הדביקות
יתברך שמו ויתעלה,
ובכאן, שראה את רחל, שהיתה יפת תואר עד מאוד, הדביק עצמו בו יתברך על
ידה, כנזכר לעיל.
וזהו הפירוש ¹¹⁵, 'וַיִּשָּׁק יַעֲקֹב לְרַחֵל' -
שהדביקות, נקרא נשיקה, התדבקות רוחו ברוחו,
ומילת 'לְרַחֵל', כמו בשביל רחל.
ויוסף הצדיק, היה רוצה להתנהג עצמו במידת אביו, וזהו 'לעשות צרכיו', דהיינו
לראותה בלבד!
ואם תאמר -
האיך הכניס עצמו בסכנה גדולה כזו, שמא יכשל חס וחלילה?
התירוץ הוא -
להוציא את הקדושה מבין הקליפות עשה זאת, כדלקמן, ולא כיוון רק לראותה,
שעל ידי זה יבוא לדביקות בבורא יתברך כנזכר לעיל.
והפעיל באמת פעולתו, שבא לדביקות גדול.
וזהו 'וראה דמות דיוקנו של אביו' -

¹¹⁴ בראשית, כט' - יא'.

¹¹⁵ בראשית, כט' - יא'.

רצה לומר, שבא למדריגתו של אביו כנזכר לעיל,
וכאשר פעל יוסף הצדיק זה, ועשה המתקת הדינים מאוד, כי הוציא יקר מזולל
על ידי מחשבתו הטהורה ודביקותו,
ועיקר מחשבתו, היה בזה כדי להביא הגאולה לישראל, להוציא הקדושה
מהטומאה.
וזהו הוא כלל גדול -
כשרוצה צדיק לעשות טובה לאיזה איש, אז צריך מקודם להכניס במקבל הטובה
אמונה, שיאמין בזה שיהיה לו טובה, על ידי זה הצדיק.
וזהו פירוש ¹¹⁶, 'וַיִּקַּח מֹשֶׁה אֶת עֲצֻמֹת יוֹסֵף עִמּוֹ, כִּי הִשְׁבַּע הַשֶּׁבִיעַ אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל,
לֵאמֹר, פֶּקֶד יִפְקֹד אֱלֹהִים אֶתְכֶם, וְהַעֲלִיתֶם אֶת עֲצֻמֹּתַי מִזֶּה אֶתְכֶם' -
כי מילת 'לאמר', אינו מובן.
אך הפירוש הוא: כי 'השבע', מלשון שביעה,
רצה לומר, שהוא הכניס בהם אמונה כל כך, עד שהיו שבעים, ורגיל בפיהם
מאוד,
ואמרו זה לזה, 'פקד יפקד' וכו', וזהו 'לאמר'.
וידוע, כי הדינים הם נקראים 'עצם הקשה',
וכשממתיקים את הדינים, הם עצמם מסייעים אל הרחמים ואל החסדים.
וזהו פירוש הגמרא ¹¹⁷, 'עצמות האיסור, מצטרפים עם ההיתר, לבטל איסור' -
פירוש: על ידי הביטול, אזי יומתקו הדינים, והם מצטרפים אל הרחמים
הגמורים,
ולזה נקבר יוסף במצרים, כדי שיהיה להם זכותו כנזכר לעיל.

¹¹⁶ שמות, יג' - יט'.

¹¹⁷ עיין בתלמוד ירושלמי, מסכת ערלה, פרק א' הלכה ג'.

ולזה, לא היה צריך יעקב להיקבר במצרים, כי ממילא היה להם זכותו על ידי יוסף הצדיק הנקבר שם, שהוא הלך במידתו של אביו כנזכר לעיל.

וזהו ¹¹⁸, 'וַיִּקַּח מִנְּשָׁה אֶת עֲצָמוֹת יוֹסֵף עִמּוֹ' -

רצה לומר, המדריגה של יוסף, שהמתיק את העצמות, היינו הדינים כנזכר לעיל, לקח עמו, כלומר, עם הפעולות שלו, להמתיק הדינים, למען יגאלו ישראל ממצרים.

וזהו ¹¹⁹, 'הֵיכָם רָאָה וַיִּנָּס', מה ראה? ארונו של יוסף ראה! ¹²⁰ -

פירוש, משה גם הוא הדביק עצמו במדריגתו של יעקב כמו יוסף,

וזהו 'ארונו של יוסף', פירוש מדריגתו של יוסף,

ובזה, ניצולו ישראל, ונמתקו בזה כל הדינים שהיו בים סוף,

כמו שאמרו חז"ל ¹²¹, שטען השר של מצרים, הללו עובדי עבודה זרה והללו וכו',

כי לא היה עוד פה לקטרג, כי כבר נמתקו כל הדינים, ונתהפכו לרחמים וחסדים. וקל להבין."

ז. במסכת סוטה ¹²², דרשו רבותינו ז"ל:

"תנו רבנן -

בוא וראה, כמה חביבות מצוות על משה רבינו,

שכל ישראל כולן נתעסקו בביזה, והוא נתעסק במצוות,

שנאמר ¹²³, 'חֲכָם לֵב יִקַּח מִצְוֹת' וגו'.

¹¹⁸ שמות, יג' - יט'.

¹¹⁹ תהילים, קיד' - ג'.

¹²⁰ עיין בילקוט תהילים, שם.

¹²¹ "זוהר הקדוש", (חלק ב', דף קע' ע"ב).

¹²² יג' ע"א.

¹²³ משלי, י' - ח'.

ומנין היה יודע משה רבינו היכן יוסף קבור?
אמרו: סרח בת אשר נשתיירה מאותו הדור,
הלך משה אצלה, אמר לה: כלום את יודעת היכן יוסף קבור?
אמרה לו: ארון של מתכת עשו לו מצרים, וקבעוהו בנילוס הנהר, כדי שיתברכו מימיו,
הלך משה, ועמד על שפת נילוס, אמר לו: יוסף יוסף, הגיע העת שנשבע הקדוש ברוך הוא שאני גואל אתכם, והגיעה השבועה שהשבעת את ישראל,
אם אתה מראה עצמך, מוטב,
אם לאו, הרי אנו מנוקין משבועתך, מיד צף ארונו של יוסף".
וכתב בזה גאון עוזינו הרב חיד"א זיע"א¹²⁴:
"יודע, שמכאן יש להעיר על מה שכתב הרב 'שפתי כהן' על התורה, פרשת 'קורח' -
דכל שבט לוי היו עניים, שלא לקחו מהביזה, ולא שאלו ממצרים,
לפי שהיה שכר שיעבוד, ושבט לוי לא נשתעבדו,
ושבט לוי, אף שהיו רואים ישראל מלאים מכסף וזהב, וכל טוב ארץ מצרים, הם לא היו חומדים שום דבר,
אך קורח, היה חומד ממון הרבה, ונזדמן לו אוצר אחד מיוסף הצדיק ע"ה, לרעתו.
עין שם באורך ...
ולכאורה יקשה -
דאם כל שבט לוי בביזה לא שלחו את ידם, מהו שבח משה רבינו ע"ה שלא נתעסק בכסף וזהב, ושבחו רבנן ...
הלא משפט אחד לכל שבט לוי, דאינם נוטלים, שלא נשתעבדו,
ורחמנא אמר¹²⁵, 'וְעִבְדוּם וְעָנוּ אֹתָם אַרְבַּע מֵאוֹת שָׁנָה. וְגַם אֶת הַגּוֹי אֲשֶׁר יַעֲבֹדוּ דָן אֹנְכִי, וְאַחֲרֵי כֵן יֵצְאוּ בְּרֶכֶשׁ גָּדוֹל'?

¹²⁴ בספרו הקדוש "פתח עיניים".

ואפשר -

דהגם דכל שבט לוי לא נטלו חלק, שאני משה רבינו ע"ה, שהוא המוציא ונגאלו על ידו.

ועוד אפשר לומר, במה שכתב הרב 'שפתי כהן' עצמו, פרשת 'בראשית' -

דפרעה קין, ומשה רבינו ע"ה הבל,

ולפי שלקח הצאן והגיזה והוולדות, נתחייב הוא וכל עמו שיקח מהם כסף וזהב ומרגליות,

כדכתיב ¹²⁶, וְנִמְצָא יִשְׁלַם שְׁבַעֲתַיִם אֶת כָּל הוֹן בֵּיתוֹ יִתֵּן, הוא עצמו,

שנאמר ¹²⁷, וַיִּשְׁאַלֹּם - בעל כרחם. עיין שם באורך.

ולפי זה, יומתק מה שאמר הכתוב ¹²⁸, לֹא חֲמֹר אֶחָד מֵהֶם נִשְׁאַתִּי -

כלומר, חמור אחד מתשעים חמורים, שלקח כל אחד מישראל מהביזה, כמו שאמרו פרק קמא דבכורות ¹²⁹,

וכוונתו, דאף שהביזה שלי, דפרעה קין ואני הבל, ונתחייב לשלם לי כל הון ביתו,

עם כל זאת, לא לקחתי אפילו חמור אחד מהביזה.

וראשי תיבות לֹא חֲמֹר, 'הבל' בגימטריא עם הכולל.

ובזה יומתק מה שאמרו ז"ל ¹³⁰, יִדְבֹּר נָא בְּאֲזְנֵי הָעָם ¹³¹, בבקשה ממך, צא ואמור לישראל וכו' -

¹²⁵ בראשית, טו', יג' - יד'.

¹²⁶ משלי, ו' - לא'.

¹²⁷ שמות, יב' - לו'.

¹²⁸ במדבר, טז' - טו'.

¹²⁹ ה' ע"ב.

¹³⁰ ברכות, ט' ע"ב.

¹³¹ שמות, יא' - ב'.

דכיוון דהביזה שלו, יעשה דרך בקשה. ודוק והארך.

אמור מעתה -

כיוון שהביזה עיקרה למשה רבינו ע"ה, זהו שבח גדול למשה רבינו ע"ה שלא נתעסק כלל בביזה, אף שהיא חלקו.

וזה שאמרו, בא וראה כמה חביבות מצות על משה רבינו ע"ה -

להפליג הדבר, שהביזה שלו, ולקחיה ישראל, והוא לא נגע בה, ו-חכם לב יקח מציאות¹³². ודוק

ובדבריו הקדושים, מצינו שוב, את עניין "עין טובה" שהיה במשה רע"ה.

ח. כתב הגה"צ המקובל רבי בן ציון מוצפי שליט"א¹³³ :

"ידוע, שגלות זאת גלות אדום, שאנחנו שרויים בה זה קרוב לאלפיים שנה בעוונותינו הרבים, 'עבר קציר, פלה קץ, ונאנחנו לוא נושענו'¹³⁴,

ואחת הסיבות העיקריות, ואולי העיקרית שבהן, היא עוון מכירת יוסף הצדיק ע"ה, כנזכר בזוהר הקדוש¹³⁵.

ומצינו בזוהר הקדוש¹³⁶, מאמר נוסף, שעל ידי שמירת השבת, יהיה תיקון למכירת יוסף, וממילא תבוא הגאולה,

שהשבת, קשורה ושייכת לגאולה העתידה, כנזכר לעיל.

וזה לשונו שם¹³⁷ -

פד פקיד לון קודשא בריה הוא לישראל, במרה, על שבתא,

¹³² משלי, י' - ח'.

¹³³ בספרו הקדוש "שיבת ציון", (פרק ד' - "השבת והגאולה", מאמר "תיקון מכירת יוסף בשמירת השבת", עמודים 126-130).

¹³⁴ ירמיה, ח' - כ'.

¹³⁵ "זוהר חדש", (פרשת "וישב", דף נ' ע"א).

¹³⁶ "זוהר חדש", (פרשת "בשלח", דף לז' ע"ב).

¹³⁷ "זוהר חדש", (פרשת "בשלח", דף לז' ע"ב).

בגין, דאָתניא מַדַּת דִּינָא, לְקַטְרָגָא עַל הַהוּא חוּבָא דְצַדִּיק, דְּזַבִּינוּ לֵיהּ,
דְּאִיהוּ לְקַבִּיל יוֹמָא דְשַׁבְּתָא, וְאִינוּן אֲפִיקוּ לֵיהּ לְחוּל.
אָמַר קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, הָא אֵית לּוֹן רְפוּאָה לְהַהוּא חוּבָה, אִי אִינוּן נְטָרִין לְיוֹמָא
דְשַׁבְּתָא, דְּאִיהוּ לְקַבִּיל צַדִּיק חֵי הָעוֹלָמִים ¹³⁸. עַד כָּאן לְשׁוֹנוֹ.
הָרִי לֶךְ חִידוּשׁ נִפְלֵא, יוֹסֵף הַצַּדִּיק ע"ה מִידַתּוֹ מִידַת הַיְסוּד, וְהִיא מֵאִירָה בַּשַּׁבָּת
שֶׁהִיא מִידַת הַמַּלְכוּת,
וּמֵאַחַר שֶׁמִּכְרוּהוּ לַמִּצְרִים, שֶׁהֵם הַגְּרוּעִים שְׂבָאוֹמוֹת הָעוֹלָם, הַנִּרְמָזִים בִּימּוֹת
הַחוּל,
הָרִי חִילְלוּ אֶת מִידַת הַמַּלְכוּת הִיא שַׁבָּת!
וְלָכֵן, נִיתְּנָה לָנוּ הַשַּׁבָּת, כְּדִי לְתַקֵּן וּלְכַפֵּר מִידַת יוֹסֵף.
וְעַתָּה, נִתְּבָאֵר בְּזֶה, מִדּוּעַ הַגְּאוּלָּה תְּלוּיָהּ בַּשְּׁמִירַת שַׁבָּת,
שֶׁכֵּן, בַּעֲוֹן מַכִּירַת יוֹסֵף, 'עֲבָדִים מְשֻׁלּוּ בְּנוֹ' ¹³⁹,
עַל כֵּן, בָּאָה מִצְוַת שְׁמִירַת שַׁבָּת, וּמַכְפֶּרֶת עַל הַגְּלוּת, שֶׁהִיא בַּעֲבוּר מַכִּירַת יוֹסֵף.
וְעוֹד, מוּבָא בְּזוּהַר הַקִּדּוּשׁ ¹⁴⁰, וְזֶה לְשׁוֹנוֹ -
תָּא חֲזִי, כְּתִיב בְּדִבְרֹת בְּמִשְׁנֶה תוֹרָה ¹⁴¹, 'וְזָכַרְתָּ כִּי עֶבֶד הָיִיתָ בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם, וַיִּפְדֶּךָ
ה' אֱלֹהֶיךָ מִיָּד, בְּיָד חֲזָקָה וּבְזֹרֶעַ נְטוּיָה, עַל כֵּן צִוָּךְ ה' אֱלֹהֶיךָ, לַעֲשׂוֹת אֶת יוֹם
הַשַּׁבָּת'.

¹³⁸ וְתַרְגוּם דְּבִרְיוֹ הַקִּדּוּשִׁים:

קְשָׁצָה אוֹתָם הַקִּדּוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, בְּמִרָה, עַל שַׁבָּת,
מִשּׁוּם, שֶׁבָּאָה מִדַּת הַדִּין, לְקַטְרָג עַל אוֹתוֹ הַחֲטָא שֶׁל הַצַּדִּיק, שֶׁמָּכְרוּ אוֹתוֹ,
שֶׁהוּא כְּנֶגֶד יוֹם הַשַּׁבָּת, וְהֵם הוֹצִיאוּ אוֹתוֹ לַחֲל.
אָמַר הַקִּדּוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, הָרִי יֵשׁ לָהֶם רְפוּאָה לְאוֹתוֹ הַחֲטָא, אִם הֵם שׁוֹמְרִים אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת, שֶׁהוּא כְּנֶגֶד
צַדִּיק חֵי הָעוֹלָמִים.

¹³⁹ אִיכָּה, ה' - ח'.

¹⁴⁰ תּוֹסַפַּת חֶלֶק ב', דָּף רַעוּ' ע"א, סִימָן ט'.

הָכָא, אוֹלִיף לָן אוֹרִיטָא, רָזָא עִלְאָה,
דְּהָא, הֵהוּא צְדִיקָא דְאִזְדָּבֵן לְעִבְדָּא בְּמִצְרַיִם, וְאַחִילוּ לִיה.
לְקַבְּלִיהָ, אִיהוּ יִזְכֹּר אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת.
וּבְגִין כֵּךְ, אָמַר לוֹן קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְיִשְׂרָאֵל,
בְּבָעוּ מִנְכוֹן, הוּוּ דְכִירִין הֵהוּא צְדִיקָא דְאִזְדָּבֵן עַל יְדִיכוֹ, וְהָוָה לְעִבְדָּא בְּמִצְרַיִם,
וּבְהֵהוּא חוּבָא אֲתִגְזֹר עֲלֵיכוֹ לְאַשְׁתַּעֲבָדָא בְּמִצְרַיִם,
וּלְכַפְּרָא הֵהוּא חוּבָה דְזַבִּינְתוֹן לִיה, נְטָרו יוֹמָא דְשַׁבְּתָא, וְיִשְׁתַּבֵּיך לָכוֹן,
דְּהָא יוֹמָא דְשַׁבְּתָא, לְקַבְּלִיהָ אִיהוּ.
כְּדִאוּקִימְנָא בְּרָזָא דְמַהִימְנוּתָא ... וְיוֹסֵף שַׁבָּת אֶקְרִי לְתַתָּא, לְקַבֵּיל צְדִיק חֵי
הַעוֹלָמִים, וְאֶקְרִי שַׁבָּת לְעִילָא,
וּבְגִין כֵּךְ, כְּתִיב ¹⁴², 'עַל כֵּן צִוָּה ה' אֱלֹהֶיךָ, לַעֲשׂוֹת אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת' ¹⁴³. עַד כֹּאן
לְשׁוֹנוֹ.

¹⁴¹ דברים, ה' - יד'.

¹⁴² דברים, ה' - יד'.

¹⁴³ ותרגום דבריו הקדושים:

בֹּא וְרֵא, כְּתוּב בְּדִבְרֹת בְּמִשְׁנֵה תוֹרָה (דברים, ה' - יד'), 'זָכַרְתָּ כִּי עֶבֶד הָיִיתָ בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם, וַיִּפְדֶּךָ ה'
אֱלֹהֶיךָ מִשָּׁם, בְּיַד חֲזָקָה וּבְזֹרֶעַ נְטוּיָה, עַל כֵּן צִוָּה ה' אֱלֹהֶיךָ, לַעֲשׂוֹת אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת'.

כֹּאן, מְלֻמֶּדֶת אוֹתֵנוּ הַתּוֹרָה, סוּד עֲלִיוֹן,

שְׁהִרִי, הַצְדִּיק הֵהוּא שְׁנִמְכַר לְעִבְדָּא בְּמִצְרַיִם, וְחָלְלוּ אוֹתוֹ,

כְּנֻגְדוֹ, הוּא יִזְכֹּר אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת'.

וּמִשּׁוֹם כֵּךְ, אָמַר לָהֶם הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לְיִשְׂרָאֵל,

בְּבִקְשָׁה מִכֶּם, תִּהְיוּ זֹכְרִים אֶת הַצְדִּיק הֵהוּא שְׁנִמְכַר עַל יְדֵכֶם, וְהָיָה עֶבֶד לְמִצְרַיִם, וּבַחֲטָא הֵהוּא נִגְזַר
עֲלֵיכֶם לְהִשְׁתַּעֲבָד בְּמִצְרַיִם,

וּלְכַפֵּר עַל הַחֲטָא הֵהוּא שְׁמִכְרְתֶם אוֹתוֹ, שְׁמְרוּ אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת, וַיִּמְחַל לָכֶם,

שְׁהִרִי יוֹם הַשַּׁבָּת, הוּא כְּנֻגְדוֹ.

אכן, הדברים ברורים, ולמדנו מהם, גם על השייכות שבין שמירת שבת ליציאת מצרים,

כי על גלות מצרים, שבאה בעבור מכירת יוסף, באה השבת לכפר, ולכן, צריך לזכור יציאת מצרים בשבת, להבין סיבת מצוותה, והיא כפרת מעירת יוסף.

גם נודע, כי לדעה אחת בגמרא¹⁴⁴, 'תפילות, אבות תיקנום' - אברהם, תפילת שחרית, יצחק, מנחה, ויעקב, ערבית.

ותפילת מוסף בראשי חודשים, היא כנגד רחל אמנו ע"ה¹⁴⁵. ותפילת מוסף של שבת, כנגד יוסף¹⁴⁶. וכך נזכר בזוהר הקדוש¹⁴⁷, וזה לשונו -

כמו שבארנו בסוד האמונה ... ויוסף נקרא שבת למטה, כנגד צדיק חי העולמים, שנקרא שבת למעלה, ומשום כך, כתוב (דברים, ה' - יד'), 'על כן צוה ה' אלהיך, לעשות את יום השבת'.
¹⁴⁴ ברכות, כו' ע"ב.

¹⁴⁵ כתב גאון עוזינו - הרב חיד"א זיע"א (בספרו הקדוש "מדבר קדמות", מערכת ר', ערך "רחל" - אות ה'), משמו של רבינו האר"י הקדוש זיע"א:

"רחל אמנו ע"ה, בזכותה נתנו ראשי חדשים לישראל, וכן, 'ראשי חודשים לעמך' - ראשי תיבות 'רחל'.

ומוסף ראש חודש, רחל אמנו תקנתו,

שראתה ברוח הקודש, שנשי המדבר לא נכשלו בעגל,

ורמזה שמה, בראשי תיבות - 'ראשי חודשים לעמך'."

¹⁴⁶ "זוהר הקדוש", ("זוהר חדש", פרשת "תולדות", דף מה' ע"ב).

¹⁴⁷ תוספת, חלק ג', דף שב' ע"ב.

תא חזי, לקבל איננו שבעה זכאין, פקיד קודשא פריך הוא באורייתא, לקרבא קרבן מוסף, בשבע זמנין בשבתא¹⁴⁸,

בגין, לאוספא להו עדונין ותפנוקין מבי מלפא ...

בשבתא, לקבל צדיק יסוד עולם, דאקרי כל, ואקרי שבת, לאוספא ליה עדונין ממוחא סתימא¹⁴⁹. עד כאן דבריו.

ומרנא הגאון החיד"א זצ"ל, האריך והרחיב בעניין מכירת יוסף, בדרש וברמז.

וכך כתב בספרו 'נחל קדומים'¹⁵⁰, לבאר הפסוק¹⁵¹, 'ואתה דבר אל בני ישראל, לאמר, אך את שבתתי תשמרו, כי אות הוא ביני וביניכם לדתיתכם, לדעת כי אני יהוה מקדשכם', וזה לשונו -

כי משה רבינו ע"ה, יש בו בחינת יוסף, והוא קיבל חטא השבטים עם יוסף.

ובמרה, קיטרגה מידת הדין, להחזירם למצרים,

דכתיב¹⁵², 'שבע על חטאתיכם'.

ולא רצתה במה שקיבל משה.

ו-ה', נתן להם השבת לכפר, דההוא צדיקא בשביעאה אחיד¹⁵³.

¹⁴⁸ היינו:

ב-ז' פעמים בשנה, מתקיים קורבן מוסף.

בשבתות, בראשי חודשים, בראש השנה, ביום הכיפורים, בפסח, בשבועות, בסוכות.

¹⁴⁹ ותרגום דבריו הקדושים:

בא וראה, כנגד אותם שבעה צדיקים, צוה הקדוש ברוך הוא בתורה, להקריב קרבן מוסף, בשבע פעמים בשנה,

כדי, להוסיף להם תפנוקים ועדונים מבית המלך ...

בשבת, כנגד צדיק יסוד עולם, שנקרא כל, ונקרא שבת, להוסיף לו עדונים מן הממ הנסתר.

¹⁵⁰ פרשת "תצווה".

¹⁵¹ שמות, לא' - יג'.

¹⁵² ויקרא, כו' - יח'.

וזה שאמר ¹⁵⁴, 'וְאֵתָהּ', שיש בד' בחינת יוסף, וקיבלת חטא השבטים, ולא רצתה מידת הדין עד שנתן השבת, אם כן, עליך שאתה רוצה שיתכפר חטא יוסף, 'דְּבַר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל' ¹⁵⁵, 'אֲדֹי' ¹⁵⁶ - מיעוט ¹⁵⁷, מסיבת מידת הדין שקיטרגה, 'אֶת שְׂבֻתֵי תַשְׁמֹרוּ' ¹⁵⁸, כי בזה נחה שקטה מידת הדין. עד כאן לשונו. ובספרו 'כסא דוד' ¹⁵⁹, כתב, וזה לשונו - ונקדים, מה שראיתי להרב עיר וְקָדִישׁ הרב נתן שפירא ז"ל, בעל 'מצת שימורים', בדרשותיו, מכתב יד קודשו. שכתב, דמשה רבינו ע"ה, קיבל לתקן, כל מה שחטאו השבטים עם יוסף, ובזכות זה יצאו ממצרים, דאי לאו הכי, היה מקטרג חטא יוסף, ומעכב יציאת מצרים לעולם. וזה שכתוב ¹⁶⁰, 'וַיִּקַּח מִשָּׁה, אֶת עֲצָמוֹת יוֹסֵף עִמּוֹ, עוֹצֵם וְתוֹקֵף עֲנִיִּין יוֹסֵף עִמּוֹ, שֶׁהוּא יִתְקַן הַכֹּל. וזה שכתוב ¹⁶¹, 'וַחֲמִשִּׁים עָלוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל, מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם, לִפְנֵי שֵׁ-וַיִּקַּח מִשָּׁה, אֶת עֲצָמוֹת יוֹסֵף עִמּוֹ' ¹⁶², זהו תורף דבריו.

¹⁵³ היינו:

יוסף הצדיק ע"ה, אחוז ודבוק בבחינת השבת יום השביעי.

¹⁵⁴ שמות, לא' - יג'.

¹⁵⁵ שמות, לא' - יג'.

¹⁵⁶ שמות, לא' - יג'.

¹⁵⁷ תלמוד ירושלמי, פסחים, פ"א ה"ד.

¹⁵⁸ שמות, לא' - יג'.

¹⁵⁹ חלק ב', דרוש כד' - לשבת זכור, עמוד תלז'.

¹⁶⁰ שמות, יג' - יט'.

¹⁶¹ שמות, יג' - יח'.

ולפי דברי ה- 'זוהר חדש', נראה, דמידת הדין לא רצתה במה שקיבל משה, ורצתה שיחזרו למצרים, וניצולו על ידי שמירת שבת.

ועוד אמרו רבותינו ז"ל¹⁶³, דעמלק בא, על שִׁרְפוּ יְדֵיהֶם מִן הַתּוֹרָה.

ויש להעיר, דעדיין לא ניתנה תורה?

ואפילו תימא, על המצוות שניתנו במרה,

מכל מקום, הא עדיין לא נצטוו בתלמוד תורה.

ונקדים מה שכתב ב- 'זוהר חדש'¹⁶⁴, ו- 'בסתרי תורה'¹⁶⁵, דגלות מצרים, היה על מכירת יוסף כב' שנים, לכל שבט - עשר שנים שמכרוהו¹⁶⁶,

תוריד מהם עשר שנים, שניכו להם בעבור השבטים הקדושים שמתו במצרים, נשאר רד"ו.

וכשבאו למרה, אמרה מידת הדין, דהיה להם לסבול שבע על חטואתם,

ונתן להם את השבת, דההוא צדיקא שביעאה בה אחיד וכו'¹⁶⁷. עד כאן.

ועוד אמרו שם¹⁶⁸, וזה לשונן -

"יִמְאֵי טַעֲמָא, יְהוֹשִׁעַ אֲנִי קִרְבָּא, וְלֹא מִן שְׂאָר עֲמָא?

אֵלָּא, בְּגִין דְּעַמְלָק אָתָּא עֲלֵיהוּ, עַל הָהוּא חוּבָא דְשִׁפְתָּא דְלֹא נִטְרִין לֵיהּ,

¹⁶² שמות, יג' - יט'.

¹⁶³ מדרש תנחומא, (פרשת "בשלח", אות כה').

¹⁶⁴ פרשת "וישב", דף לו' ע"א.

¹⁶⁵ שם, דף לז' ע"א.

¹⁶⁶ היינו:

שהרי, עשר פעמים כב', הוא 210.

¹⁶⁷ היינו:

כי אותו הצדיק השביעי, הוא יוסף, אחוז בשבת קודש.

¹⁶⁸ "זוהר חדש", (פרשת "בשלח", דף לז' ע"ב).

כִּמָּה דִּאֲתַעְרוּ חֲכָמִים זְכוּרֹנִם לְבִרְכָּה, אֱלִמְלִי נָטְרוּ יִשְׂרָאֵל שִׁבְתָּא קַמָּא, לָא שְׁלָטָא
בְּהוּ אוּמָה וְלָשׁוֹן.

מַה כְּתִיב ¹⁶⁹, 'וַיְהִי בַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי, יָצְאוּ מִן הָעַם לִלְקוֹט, וְלֹא מִצְאוּ',

וּכְתִיב ¹⁷⁰, 'וַיָּבֹא עַמְלֵק'...

בְּהֵימָא שְׁעָתָא, אָמַר לִיה מֹשֶׁה לִיהוֹשֻׁעַ, פּוֹק אַגַּח קִרְבָּא בְּעַמְלֵק, דְּהָא לָךְ חֲזָנָא,

בְּגִין, דְּאֵתְ בַּר בְּרִיָּה דְּהֵהוּא צָדִיק, וְאִיהוּ בְּהֵהוּא חוּבָא אֲתִי עֲלֵךְ ¹⁷¹. עד כאן.

וְעַל פִּי דְּבַר הַיְּזוּהָרִי ¹⁷² וְהַיְּזוּהָרִי חֲדָשִׁי, יְבוֹא הַכֹּל עַל נֶכּוֹן,

דְּדָרִישׁ ¹⁷³, 'וַיִּזְכְּרוּ ה' עַץ' - דָּא אוּרִייתָא,

וְרוּמָז לַשַּׁבָּת, וְגַם 'זֹאת הַתּוֹרָה' ¹⁷⁴.

וְנִמְצָא, דְּנִיתֵן לֵהֶם הַשַּׁבָּת, וְהִיא הַתּוֹרָה, וְהוּא הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, לְהִנְצַל מִמִּידַת

הַדִּין שְׁקִיטְרָגָה עַל חֲטָא יוֹסֵף הַצַּדִּיק וְכו'.

ו-'עַמְלֵק', גִּימַטְרִיא 'מַר',

¹⁶⁹ שמות, טז' - כז'.

¹⁷⁰ שמות, יז' - ח'.

¹⁷¹ ותרגום דבריו הקדושים:

מַה הַטַּעַם, יְהוֹשֻׁעַ עֵרַךְ קֶרֶב, וְלֹא מִשְׁאֵר הָעַם?

אֵלָּא, מִשּׁוּם שְׁעַמְלֵק בָּא עֲלֵיהֶם, עַל אוֹתוֹ הַחֲטָא שֶׁל שַׁבָּת שֶׁלֹּא שָׁמְרוּ אוֹתוֹ,

כְּמוֹ שֶׁהֵעִירוּ חֲכָמֵינוּ זְכוּרֹנִם לְבִרְכָּה, אֱלִמְלִי שָׁמְרוּ יִשְׂרָאֵל שַׁבָּת רַאשׁוֹנָה, לֹא שׁוֹלֶטֶת בָּהֶם אִמָּה וְלָשׁוֹן.

מַה כְּתוּב (שְׁמוֹת, טז' - כז'), 'וַיְהִי בַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי, יָצְאוּ מִן הָעַם לִלְקוֹט, וְלֹא מִצְאוּ',

וּכְתוּב (שְׁמוֹת, יז' - ח'), 'וַיָּבֹא עַמְלֵק'...

בְּאוֹתָהּ שָׁעָה, אָמַר לוֹ מֹשֶׁה לִיהוֹשֻׁעַ, צֵא וְעֵרַךְ קֶרֶב עִם עַמְלֵק, שֶׁהָרִי לְךָ רֹאשׁ,

מִשּׁוּם, שֶׁאֵתָה בֶּן בְּנוֹ שֶׁל אוֹתוֹ צָדִיק, וְהוּא בְּאוֹתוֹ הַחֲטָא בָּא עֲלֵינוּ.

¹⁷² בפרשת "וישב", דף מט' ע"ב.

¹⁷³ שמות, טו' - כה'.

¹⁷⁴ במדבר, יט' - יד'.

בא, על שבת במרה.

אמור מעתה, זה אחד מטעמי זכירת עמלק,

לזכור, כי בחילול שבת, ומיעוט הדביקות, בא עמלק, להיזהר בזה,

כי איככה נוכל למחות זכרו, כל שסיבת חטא שגרם ביאתו, עודנו בישראל?

**כי בבית שני, נתעורר קנאה ושנאה, ונתעורר עוון יוסף אשר קנאוהו השבטים
ושנאוהו,**

כמו שמפרש ב- 'זוהר חדש' ¹⁷⁵, עיין שם באורך.

וזה שנאמר ¹⁷⁶, 'ה' מִלֶּךְ גָּאוֹת לְבָשׁ, לְבָשׁ ה' עֹז הַתְּאֲזָר',

'הַתְּאֲזָר', גימטריא תרי"ג.

כמו שאמרו דורשי רשומות, **כי שומר שבת, כמקיים כל התורה.**

והם דברי רבותינו ז"ל ¹⁷⁷, **אין ישראל נגאלים, אלא בזכות השבת,**

שנאמר ¹⁷⁸, 'בְּשׁוֹבָה וְנַחַת תִּשְׁעוֹן'. עד כאן לשון מרן החיד"א בקיצור.

ועיין עוד בספריו, שהאריך בזה,

וביניהם, בפירושו על התורה, 'פני דוד' ¹⁷⁹, על הפסוק ¹⁸⁰, 'וְזָכַרְתָּ, כִּי עֶבֶד הָיִיתָ
בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם, וַיֹּצִאֲךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ מִשָּׁם, בְּיָד חֲזָקָה וּבְזֶרַע נְטוּיָה, עַל כֵּן צִוְּךָ יְהוָה
אֱלֹהֶיךָ, לַעֲשׂוֹת אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת', שכתב מה שנתבאר לעיל בקיצור,

והוסיף, וזה לשוננו -

'וְזָכַרְתָּ', שתזכור סיבת העבדות, דהיה בעבור יוסף,

¹⁷⁵ איכה.

¹⁷⁶ תהילים, צג' - א'.

¹⁷⁷ ויקרא רבה, פרשה ג', א'.

¹⁷⁸ ישעיה, ל' - טו'.

¹⁷⁹ פרשת "ואתחנן", אות יב'.

¹⁸⁰ דברים, ה' - טו'.

ומידת הדין, היא הנותנת שתשבו ז' פעמים חשבון זה.
'וַיִּצְאָדָּ' וכו', והיה קטרוג,
על כן, 'צִוְּךָ לַעֲשׂוֹת אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת', ושבת מכפרת.
אם כן, היזהרו, שלא תחובו חובת גלות.
ואפשר, שזה טעם שטעו בני אפרים לצאת קודם גאולת ישראל¹⁸¹,
דסלקא דעתייהו, שהגלות הוא לזרע השבטים, לא להם,
דאתו מיוסף, שלא חטא, ואדרבא הם חטאו עמו.
ויתכן, שזה רמז יוסף הצדיק לאחיו, שציוה לפניהם¹⁸², 'וּטְבַח טֶבַח וְהִכֹּן' -
לשבת, כמו שאמרו ז"ל¹⁸³,
באשר הוא ש"ס טעם לאחיו, לומר להם, שעל ידי השבת יתכפר להם, ויזהרו
לשמור שבת. עד כאן לשונו.
והנה, יש במדרש רבה¹⁸⁴, על הפסוק¹⁸⁵, 'וּטְבַח טֶבַח וְהִכֹּן' -
וַאֲיֵן 'הִכֹּן', אֵלָּא שַׁבָּת,
היך מָה דְאֵתְ אָמַר¹⁸⁶, 'וְהִיָּה בַּיּוֹם הַשְּׁשִׁי, וְהִכִּינוּ וְגו'.'
הָדָא אָמַרְהּ, שְׁשֹׁמֵר יוֹסֵף אֶת הַשַּׁבָּת, קִדְּם שְׁלֵא תִנְתֵּן.
¹⁸⁷ אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, אֲתָה שְׁמַרְתָּ אֶת הַשַּׁבָּת עַד שְׁלֵא נִתְּנָה,
חִיִּידָּ, שְׁאֲנִי עוֹשֶׂה שָׁבֹן בְּנֶדְ וְהִיָּה מִקְרִיב בְּשַׁבָּת.

¹⁸¹ סנהדרין, צב' ע"ב.

¹⁸² בראשית, מג' - טז'.

¹⁸³ ראש השנה, טז' ע"ב.

¹⁸⁴ בראשית רבה, פרשה צב', ד'.

¹⁸⁵ בראשית, מג' - טז'.

¹⁸⁶ שמות, טז' - ה'.

¹⁸⁷ מדרש תנחומא, (פרשת "נשא", אות כח').

מנין?

ממה שקראו בענין¹⁸⁸, 'ביום השביעי, נשיא לבני אפרים'. עד כאן.

והקשה על כך הרב חיד"א¹⁸⁹ -

שהרי, כמה מצוות עשה יוסף, ומדוע דווקא על זה ניתן לו שכרו?

ותירץ -

שבמעשה זה, יש יתרון,

שביקש בזה, לרמוז לאֶחָיו, שיהיה להם כפרה על החטא שמכרוהו, על ידי שמירת שבת.

ועל כן, רצה ה' את מעשיו.

ולכן, משה רבינו ע"ה, השתדל על תקנת יום השבת לישראל, במצרים, אצל פרעה¹⁹⁰,

כי ידע, שלא יוכלו לצאת משיעבודם, עד שיכפרו על חטא מכירת יוסף,

והכפרה, תהא על ידי שמירת שבת קודש. עד כאן.

גם נודע, כי נשמת יוסף הצדיק ע"ה, היא נשמת אדם הראשון¹⁹¹,

ולכן, שופריה, ואיקונין שלו, כשל אביו - שהיה גלגול אדם הראשון¹⁹².

וזה, סוד ירידתו למצרים, עלילת אשת אדוניו, ושיבתו בבית האסורים.

ובמדרש¹⁹³, איתא -

¹⁸⁸ במדבר, ז' - מח'.

¹⁸⁹ בספרו הקדוש "פני דוד", (פרשת "ואתחנן", אות יב').

¹⁹⁰ שמות רבה, פרשה א', כח'.

¹⁹¹ "שער הגלגולים", (הקדמה לב').

ועיין עוד במה שנתבאר לעיל באות ג'.

¹⁹² וכמו שנתבאר לעיל באותיות ב'-ג'.

¹⁹³ בראשית רבה, פרשה כב', כח'.

שכשפגש אדם הראשון את קין, ושאלו: מה נעשה בדינך?

השיבו: עשיתי תשובה, ונתכפר לי.

אמר אדם: כך כוחה של תשובה!?

פתח ואמר ¹⁹⁴: 'מִזְמוֹר שִׁיר לַיּוֹם הַשַּׁבָּת'. עד כאן.

וקשה -

מה כוונתו, באומרו, כך כוחה של תשובה?

וכי לא ידע זאת אדם, בחכמתו הנפלאה, שכל רזי תורה היו גלויים לו?

אלא, נראה לבאר -

שאדם הראשון אמר, הרי קיימא לן ¹⁹⁵, היכי דמי בעל תשובה? - באותו פרק, **באותה אשה, באותו מקום**.

וכשראה, שבכוח שמירת שבת, אפשר לתקן הכל, כתשובת המשקל,

הבין, שזה טעם שנברא בערב שבת, שהוא זמן כפרתו ומקום כפרתו.

ומעתה, מובן -

שהשומר שבת כהלכתו, מוחלים לו כל עוונותיו ¹⁹⁶, שהיא שקולה כנגד כל **התורה** ¹⁹⁷.

אחר כך, ראיתי, להרב יצחק שרים, בספרו 'ליקוטים מפרדס' ¹⁹⁸, שפירש גם בדרך זאת.

ודע, כי כתבו המקובלים ¹⁹⁹ -

¹⁹⁴ תהילים, צב' - א'.

¹⁹⁵ יומא, פו' ע"ב.

¹⁹⁶ שבת, קיח' ע"ב.

¹⁹⁷ שמות רבה, פרשה כה', יב'.

¹⁹⁸ פרשת "ויקהל", דרוש טו'.

¹⁹⁹ "דבר בעתו", (חלק א', יום שבת קודש, דף עח' ע"א. ועוד).

כי בכוח קבלת שבת, נכרתת מלכות עשיו וישמעאל.

ולכן, אנו אומרים בקבלת שבת: 'הַתְּעוֹרָרִי מֵעֶפֶר קוֹמִי וכו', שהיא עת הגאולה.

וכמו כן, אומרים: 'הַתְּעוֹרָרִי, הַתְּעוֹרָרִי ... כְּמִשׁוֹשׁ חֶתָן עַל כָּלָה'.

והנה, שבת קודש היא בחינת "מתנה טובה"²⁰⁰, אשר השתדל משה רע"ה לתקנה לעם ישראל²⁰¹,

לתקן את עניין "עין רעה", שהיתה אצל השבטים הקדושים, בעת מכירת יוסף הצדיק ע"ה²⁰²,

ולפיכך, משה רע"ה, אשר היה קשור ביסודו אל יוסף הצדיק ע"ה²⁰³, השתדל בתיקון השבת, ואף בהעלאת עצמותיו של יוסף הצדיק ע"ה, לצורך כפרת חטא מכירת יוסף הצדיק ע"ה.

ט. ובכדי להבין את העניין, נקדים בזה ה' הקדמות. וכדלהלן:

א. ידועים ומפורסמים דברי רשב"י זיע"א²⁰⁴, שכנסת ישראל היא בן הזוג של השבת:

"אֲמַרְהָ שַׁבַּת לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא: רַבּוֹנוּ שֶׁל עוֹלָם, לְכַלֵּן יֵשׁ בֶּן זוּג, וְלִי אֵין בֶּן זוּג.

אֲמַר לָהּ הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא: כְּנִסַּת יִשְׂרָאֵל, הִיא בֶּן זוּגָךְ."

ב. ונתקשה בזה אדונינו הגר"א זיע"א²⁰⁵:

שהנה, מטענתה של השבת, "לְכַלֵּן יֵשׁ בֶּן זוּג",

²⁰⁰ שבת, י' ע"ב.

ביצה, טז' ע"א.

²⁰¹ שמות רבה, פרשה א', כח'.

²⁰² וכמו שנתבאר לעיל באות ב'.

²⁰³ וכמו שנתבאר לעיל באות ג'.

²⁰⁴ בראשית רבה, פרשה יא', ח'.

²⁰⁵ לא מצאתי היכן הוא, אך כך ידוע להביא משמו.

משמע, שיום ראשון, הרי הוא בן הזוג של יום שני, וכן הלאה.

וממילא, שלשבת אין בן זוג.

ולכאורה, היאך ובמה, יהיה יום ראשון בן הזוג של יום שני, וכו'?

ועוד, שבתשובת הקדוש ברוך הוא לשבת, "כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל הִיא בֶן זִוגְךָ", יש לעיין,

היאך ובמה, פועל הדבר שהם בני זוג?

ותירץ:

שלעולם, אין הכוונה שיום ראשון הוא בן זוגו של יום שני, וכן הלאה.

שכן, כאשר נתבונן בששת ימי בראשית, נראה כדלהלן.

ביום הראשון - נבראו האור והחושך, שהם היום והלילה,

ביום השני - נברא הרקיע שהוא השמים, ונבדלו המים,

ביום השלישי - נבראה היבשה שהיא הארץ, וכמו כן האילנות והדשאים,

ביום הרביעי - נבראו השמש והירח, שהם המאור הגדול והמאור הקטן

והכוכבים,

ביום החמישי - נבראו שרצי המים העופות והדגים,

ביום השישי - נבראו האדם והבהמות.

וממילא, סדרם של בני הזוג, כך הוא:

יום ראשון, הוא בן זוגו של יום רביעי -

שכן, ביום הראשון, ברא הקדוש ברוך הוא את האור ואת החושך,

וביום הרביעי, ברא הקדוש ברוך הוא את המאורות עצמם, שהם השמש והירח.

יום שני, הוא בן זוגו של יום חמישי -

שכן, ביום השני, ברא הקדוש ברוך הוא את השמים,

וביום החמישי, ברא הקדוש ברוך הוא את השרצים והעופות, בכדי שיוכלו לעופף

"על" הארץ.

יום שלישי, הוא בן זוגו של יום שישי -

שכן, ביום השלישי, נבראו היבשה, האילנות והדשאים,
וביום השישי, ברא הקדוש ברוך הוא את האדם, בכדי שיתפלל על הגשמים בעבור
האילנות והדשאים - וכמו כן, ברא הקדוש ברוך הוא את הבהמות, שידורו על
היבשה.

וממילא, היום היחיד שאין לו בן זוג, הוא השבת.
ולפיכך, אמר הקדוש ברוך הוא לשבת, "כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל הִיא בֶּן זֻגָךְ":
שכן, ביום השבת, שְׁבֵת הקדוש ברוך הוא מכל מלאכתו,
וכמאמר הכתוב ²⁰⁶, "שְׁבֵת וַיִּנְפֹּשׁ".

ומשכך, כאשר נצטוו עם ישראל לשבות ממלאכתם ביום השבת,
הרי הם פנויים ממלאכתם, וממילא, הם מגדילים באותו היום את לימוד התורה
שלם,
וכמאמרם ז"ל ²⁰⁷, "לא ניתנו שבתות וימים טובים - אלא לעסוק בהן בדברי
תורה".
ולפיכך:

רק הם, יכולים להיות בני הזוג של יום השבת, שכן, אז זיווגם שלם ביותר.
ג. בשעה שאמה של רבקה ולבן, שולחים את רבקה להינשא ליצחק אע"ה,
בירכו אותה ²⁰⁸, "אֲחֻתְנוּ אֶת הָיִי לְאִלְפֵי רַבְּקָה".
ובלשון זה, יש לעיין:

שכן, לכאורה היה מספיק שיאמרו "אֲחֻתְנוּ הָיִי לְאִלְפֵי רַבְּקָה", ללא מילת "אֶת".
וביאר בזה, רבינו הרי"ח הטוב זיע"א ²⁰⁹:

²⁰⁶ שמות, לא' - יז'.

²⁰⁷ תלמוד ירושלמי, מסכת שבת, פט"ו ה"ג.

²⁰⁸ בראשית, כד' - ס'.

²⁰⁹ בספרו הקדוש "בן איש חי", (שנה ראשונה, הקדמת פרשת "חיי שרה").

דהנה, בזה העולם יש ד' עולמות, והם - אצילות, בריאה, יצירה, עשיה. וסימנך, אבי"ע.

ואותם העולמות, מְכַנְּנִים כנגד הַמְסַפְּרִים -

שכן, מניין אחדים ²¹⁰, הוא כנגד "עולם העשייה",

ומניין העשרות ²¹¹, הוא כנגד "עולם היצירה",

ומניין המאות ²¹², הוא כנגד "עולם הבריאה".

ובכל אלו העולמות יש אחיזה לחיצונים, מלבד מ-"עולם האצילות" - הַמְכַנְּן כנגד מניין אֱלֹפִים וְרַבּוֹת ²¹³.

ולפיכך, הם בְּרָכוּהָ, בברכת "אֶחָתָנוּ אֵת הַיְי לְאֱלֹפֵי רַבָּה":

שכן, רק את שייכת אל "עולם האצילות", אשר הוא מְכַנְּן כנגד מניין אֱלֹפִים וְרַבּוֹת,

ברם, אנחנו ²¹⁴, לא שייכים שם,

בעבור שנאחזים בנו "החיצונים", מחמת הסיטרא אחרא שדבוקה בנו.

ד. ובמקום אחר ²¹⁵, כתב רבינו זיע"א:

²¹⁰ היינו:

מ-1 ועד 9, ועד בכלל.

²¹¹ היינו:

מ-10 ועד 90, ועד בכלל.

²¹² היינו:

מ-100 ועד 900, ועד בכלל.

²¹³ היינו:

מ-1000 ומעלה.

²¹⁴ היינו:

לבן ואמו.

²¹⁵ בספרו הקדוש "בן איש חי" (שנה שניה, הקדמת פרשת "שמות").

"ובזה מובן הטעם שאמרו רבותינו זכרונם לברכה ²¹⁶, 'לא נתנו שבתות לישראל אלא לעסוק בהם בתורה',

והיינו, כי ישראל יש בהם כח לבנות בנין רוחני ועליוני, על ידי עסק התורה.

ולכך נקראו בְּנָאִים, וכמו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה ²¹⁷, על פסוק ²¹⁸, 'וְכָל בְּנֵיךָ לְמוֹדֵי ה' וְרַב שְׁלוֹם בְּנֵיךָ'.

וזה הבניין, שבונים אותו על ידי עסק התורה, הוא נעשה בחלק עולם הבא, ולכן בשבת שהוא מעין עולם הבא, כמו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה ²¹⁹, צריך להרבות בו בעסק התורה, כי אז יצליחו בו יותר בבניין הרוחני. ולכן כתבו המקובלים ז"ל -

דגדול הפעל הנעשה מעסק התורה ביום שבת, אלף פעמים יותר מן הנעשה מעסק התורה של ימי החול".

ה. לאור המבואר בדבריו של רבינו זיע"א, על מאמר הכתוב ²²⁰, "אַחֲתֵנוּ אֶת הַיּוֹם לְאַלְפֵי רִבְבֵה",

נשכיל ונבין, מפני מה, פועל האדם בלימוד התורה של שבת, אלף פעמים יותר מימות החול:

שכן, השבת יונקת מ-"עולם האצילות" ²²¹,

²¹⁶ וכמאמר רבותינו ז"ל (תלמוד ירושלמי, שבת, פט"ו ה"ג):

"לא ניתנו שבתות וימים טובים - אלא לעסוק בהן בדברי תורה".

²¹⁷ ברכות, סד' ע"א.

כריתות, כח' ע"ב.

²¹⁸ ישעיה, נד' - יג'.

²¹⁹ ברכות, נז' ע"ב.

²²⁰ בראשית, כד' - ס'.

²²¹ עיין בדברי רבינו הרי"ח הטוב זיע"א, בכמה מקומות:

"בן איש חיל", (קונטרס "שני אליהו", דף כג' ע"ב, בד"ה "ונראה").

וממילא, לימוד התורה של יום השבת, שייך ל-"עולם האצילות",
ולפיכך, כל פעולותיו של האדם, פועלות במספר האלפים, המכונים כנגד עולם
זה.

ומעתה, נשכיל ונבין :

דהנה, ביאר לנו רבינו הרי"ח הטוב זיע"א²²², שבחינתו של יוסף הצדיק ע"ה,
היא בחינת "עצמות" השייכים אל "עולם האצילות",
ואם כן, לימוד התורה בשבת קודש, בחינת "עולם האצילות", הבאה לכפר על
חטא מכירת יוסף הצדיק ע"ה, קשורה וחבוקה בו עד למאוד.

ל. במסכת שבת²²³, מצינו :

"הנהו קפולאי, דהוו קפלי בארעא דרב נחמן²²⁴.

נחר בהו רב אחאי בר יאשיה²²⁵, אתו ואמרו ליה לרב נחמן : נחר בן גברא²²⁶.

אתא, ואמר ליה : מאן ניהו מר²²⁷ ?

שו"ת "רב פעלים", (חלק א', קונטרס "סוד ישרים", סי' ד').

"עוד יוסף חי", (פרשת "ויגש", אות יב').

²²² וכמו שנתבאר לעיל באות ד'.

²²³ קנב' ע"ב.

²²⁴ היינו:

מעשה באותם חופרים, שהיו חופרים בשדהו של רב נחמן.

²²⁵ היינו:

רב אחאי בר יאשיה, היה קבור באותו השדה, וכאשר החופרים חפרו בשדה, הם הגיעו קרוב לגופו, וגופו
הקדוש גער בהם.

²²⁶ היינו:

אותם החופרים, הלכו לפני רב נחמן, וסיפרו לו את עצם המעשה.

²²⁷ היינו:

רב נחמן, הגיע אל שדהו, ושאל את רב אחאי בר יאשיה: מי אתה?

אמר ליה : אנא אחאי בר יאשיה.

אמר ליה : ולא אמר רב מרי - עתידי צדיקי דהוו עפרא ²²⁸ ?

אמר ליה : ומני מרי, דלא ידענא ליה ²²⁹ .

אמר ליה : והא קרא כתיב ²³⁰ , 'וַיֵּשֶׁב הָעֶפְרָא עַל הָאָרֶץ, כְּשֶׁהָיָה' ²³¹ ?

אמר ליה : דאקרייך 'קהלת', לא אקרייך 'משלי' ²³² ,

דכתיב ²³³ , 'וַיִּרְקֹב עֲצָמוֹת קִנְאָה',

כל מי שיש לו קנאה בליבו, עצמותיו מרקיבים,

כל שאין לו קנאה בליבו, אין עצמותיו מרקיבים.

גששיה, חזייה דאית ביה מששא ²³⁴ .

אמר ליה : ליקום מר לגוויה דביתא ²³⁵ .

²²⁸ היינו:

רב נחמן, שאל את רב אחאי בר יאשיה: היאך גופך שלם, והלא אמר רב מרי - שהצדיקים עתידיים להיות עפר?

²²⁹ היינו:

רב אחאי בר יאשיה, השיב לרב נחמן: שהוא עצמו אינו חושש לדברי רב מרי.

²³⁰ קהלת, יב' - ז'.

²³¹ היינו:

רב נחמן, הקשה לרב אחאי בר יאשיה: היאך אתה לא חושש לדברי רב מרי, והלא מהפסוק בספר "קהלת" משמע כדבריו, שהגוף עתיד להיות עפר?

²³² היינו:

רב אחאי בר יאשיה, השיב לרב נחמן: מי שלימדך את ספר "קהלת", לא לימדך את ספר "משלי".

²³³ משלי, יד' - ל'.

²³⁴ היינו:

רב נחמן, מישש את גופו של רב אחאי בר יאשיה, וראה שיש בו ממשות.

²³⁵ היינו:

אמר ליה: גלית אדעתך, דאפילו נביאי לא קרית ²³⁶,
דכתיב ²³⁷, 'וַיִּדְעָתֶם כִּי אֲנִי ה', בְּפִתְחֵי אֶת קְבֻרֹתֵיכֶם'.
אמר ליה: והכתיב ²³⁸, 'כִּי עָפָר אֶתָּה, וְאֶל עָפָר תָּשׁוּב'?
אמר ליה: ההוא, שעה אחת קודם תחיית המתים".
והנה, על מאמר הכתוב בפרשתן ²³⁹, "וַיִּקַּח מֹשֶׁה אֶת עֲצָמוֹת יוֹסֵף עִמּוֹ, כִּי הִשְׁבַּע
הַשִּׁבְיעַ אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, לֵאמֹר, פֶּקֶד יִפְקֹד אֱלֹהִים אֶתְכֶם, וְהַעֲלִיתֶם אֶת עֲצָמֹתַי מִזֶּה
אֶתְכֶם", דרשו רבותינו ז"ל ²⁴⁰:
"כִּי הִשְׁבַּע הַשִּׁבְיעַ אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, לָמָּה שְׁנֵי פְעָמִים?
אֶלָּא, הוּא נִשְׁבַּע לָהֶם שְׂאִין בְּלִבּוֹ עֲלֵיהֶם,
וְהֵם נִשְׁבָּעִים לוֹ, שְׂאִין בְּלִבָּם עָלָיו".
ובטעם הדבר, נראה:
שבא יוסף הצדיק ע"ה, להורות לדורות עולם, שסיבת הדבר שגופו לא נרקב, הוא
מחמת היותו בעל "עין טובה", ולא היתה קנאה בליבו, וכאותו המעשה ברב
אחאי בר יאשיה.
ואם תאמר:
והלוא כבר נתבאר לנו ²⁴¹, שהמצריים חנטו את גופו, ואם כן בלאו הכי לא היה
הריקבון שולט בגופו?

רב נחמן, אמר לרב אחאי בר יאשיה: קום ותיכנס אל תוך הבית.

²³⁶ היינו:

רב אחאי בר יאשיה, השיב לרב נחמן: כאשר אתה מבקש ממני דבר זה, אות הוא הדבר שאפילו נביאים
לא למדת.

²³⁷ יחזקאל, לז' - יג'.

²³⁸ בראשית, ג' - יט'.

²³⁹ שמות, יג' - יט'.

²⁴⁰ שמות רבה, פרשה כ', יט'.

ויש לומר :

שבתוך דבריו הקדושים, הורה לנו יוסף הצדיק ע"ה, שהני מילי אצל עובדי כוכבים ומזלות, ברם אצל עם ישראל הדבר שונה.

והיינו, שכל איש ואיש מבני ישראל, אשר יהיה בבחינת "רע עין", הוא מפקיע את עצמו מ-ג' יסודי העולם: יעקב אע"ה, יוסף הצדיק ע"ה, ומשה רע"ה,

וממילא, גם אם יחנטו את גופו, בכל סוגי החניטה, תשלוט בגופו רימה ותולעה,

ובבחינת ²⁴², "וְיָקֵב עֲצָמוֹת קִנְאָה".

ואם כן, טעם הדבר, שגופו הקדוש של יוסף הצדיק ע"ה נשאר כבחיים חיותו, הוא מחמת היותו בעל "עין טובה", אשר אין בליבו קנאה. ודוק ותשכח.

עוד נשכיל ונבין, בהקדם מה שיש להקשות :

לעיל ²⁴³, הובאו דברי רבותינו ז"ל ²⁴⁴, בשבח מעלתו של משה רע"ה, שהתעסק בארונו של יוסף הצדיק ע"ה,

ודרשו עליו, את מאמר הכתוב ²⁴⁵, "חֲכָם לֵב יִקַּח מִצֹּת, וְאֹוִיל שְׁפָתַיִם יִלְבֹּט",

וצריך ביאור: והלא, מצווה אחת בלבד קיים משה רע"ה בכך, ומה הוא "חֲכָם לֵב יִקַּח מִצֹּת"?

אולם, לאור המתבאר, יתבארו הדברים כמין חומר :

שכן, מארונו הקדוש ומעצמותיו הקדושים של יוסף הצדיק ע"ה, למדנו את ענין "עין טובה",

ומכוחו הגדול, זכינו ליום שבת קודש, יום סליחה וכפרה על חטא מכירתו, אשר מטעם כך טרח משה רע"ה בזה ²⁴⁶,

²⁴¹ לעיל באות ה'.

²⁴² משלי, יד' - ל'.

²⁴³ באות ז'.

²⁴⁴ סוטה, יג' ע"א.

²⁴⁵ משלי, י' - ח'.

ומעצמותיו הקדושים, למדנו ²⁴⁷, את כוחו בבחינת "עולם האצילות", אשר ממנה נמשך כוח לימוד התורה הקדושה ביום שבת קודש - יום הכפרה. ואם כן, אין לך "חֶכֶם לֵב" כמשה רע"ה, אשר במעשיו הקדושים והטהורים, ובבחינת היותו בעל "עין טובה" ²⁴⁸, הדבוק וחבוק ביעקב אע"ה וביוסף הצדיק ע"ה ²⁴⁹, "יִקַּח מִצֹּת" לאלפים ולרבבות - לדורו ולדורות עולם.

זאת ועוד :

במעשיו הקדושים, לימדנו משה רע"ה, שסוד גלות מצרים היתה בשל בחינת "עין רעה" ²⁵⁰, וסוד גאולת מצרים היתה בשל בחינת "עין טובה" ²⁵¹, ואף סוד הגלות הזה, והגאולה לה אנו מצפים ומייחלים, תלויים בעניין נשגב וקדוש זה ²⁵².

ויובן עוד, טעם הדבר, שהנביא מיכה תלה את הגאולה השלימה ביציאת מצרים : באומרו ²⁵³, "כִּי־מִי צִאתְךָ מִמִּצְרַיִם, אֶרְאֶנּוּ נִפְלְאוֹת". ודוק. יתן ה' יתברך, ונזכה להיות בעלי עין טובה, ובבחינת אותם ג' יסודי עולם : יעקב אע"ה, יוסף הצדיק ע"ה, ומשה רע"ה, ואזי, יתקיים בנו מאמר הכתוב ²⁵⁴, "כִּי־מִי צִאתְךָ מִמִּצְרַיִם, אֶרְאֶנּוּ נִפְלְאוֹת". אמן.

²⁴⁶ וכמו שנתבאר לעיל באות ח'.

²⁴⁷ וכמו שנתבאר לעיל באות ד' ובאות ט'.

²⁴⁸ וכמו שנתבאר לעיל באות ז'.

²⁴⁹ וכמו שנתבאר לעיל באות ג'.

²⁵⁰ וכמו שנתבאר לעיל באות ב' ובאות ח'.

²⁵¹ וכמו שנתבאר לעיל באותיות ו'-ז'-ח'.

²⁵² וכמו שנתבאר לעיל באות ח'.

²⁵³ מיכה, ז' - טו'.

²⁵⁴ מיכה, ז' - טו'.

"וְצִתֵּיתִי לָהֶם בְּבֵיתִי וּבְחוֹמֹתַי יָד וְשֵׁם"

- הגה"ק רבי רפאל משה אלבאז בן רבי שמואל זיע"א
- הגה"צ רבי דוד מסעוד עובדיה בן אסתר זיע"א
- הגה"צ רבי חיים וואלקין בן צביה זיע"א
- הגה"צ רבי משה איבגי בן אסתר זיע"א
- רבי אברהם איבגי בר רחמה זצ"ל
- רבי שלום איבגי בר רחמה זצ"ל
- צורי (צורישדי) גניש ז"ל בן יולנדה תחי'
- אפרים (אפי) ביתן בן קונפיטה ז"ל
- משה חיון בר קוקה ז"ל
- דב לוסטרניק בר אביבה ז"ל

~~~

- הצדקת מזל טוב אלבאז (לבית סודרי) בת רבקה ע"ה
- הצדקת מרים רמו עובדיה בת אסתר ע"ה
- הצדקת ברוריה מויאל בת חוה ע"ה
- זוהרה פרץ (לבית כהן) בת רחל ע"ה
- מזל טוב סיגלר (לבית עובדיה) בת זוהרה ע"ה
- רחל עמוס (לבית מלכה) בת אסתרליה ע"ה
- רבקה סימוני ע"ה (לבית איבגי) בת הרבנית שרה שתחי'
- אליס חוה עישה לוי (לבית סיבוגי) בת גרסיה ע"ה
- אריקה ביננבאוס ע"ה (לבית פינקסוביץ) בת יוסף וברטה שיחי'
- חנה אילוז בת פרחא ע"ה
- איילה בת נעמי ע"ה

לעילוי נשמתם הטהורה

של הקדושים אשר נרצחו על קידוש ה'

בחג "שמחת-תורה" תשפ"ד